

**T.C.
BAHÇEŞEHİR ÜNİVERSİTESİ**

**AUGUST STRİNDBERG'İN
“MATMAZEL JULİE”
OYUNUNDA ÇATIŞMA KAVRAMININ
İNCELENMESİ**

Yüksek Lisans Tezi

ELÇİM EROĞLU

İSTANBUL, 2008

T.C.
BAHÇEŞEHİR ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İLERİ OYUNCULUK PROGRAMI

AUGUST STRİNDBERG'İN
“MATMAZEL JULİE”
OYUNUNDA ÇATIŞMA KAVRAMININ
İNCELENMESİ

Yüksek Lisans Tezi

ELÇİM EROĞLU

Tez Danışmanı: ÖĞR.GÖR.ZURAB SIKHARULIDZE

İSTANBUL, 2008

ÖZET

AUGUST STRINDBERG'İN “MATMAZEL JULIE” OYUNUNDA ÇATIŞMA KAVRAMININ İNCELENMESİ

Eroğlu Elçim

İleri Oyunculuk Programı

Tez Danışmanı: Öğr.Gör.Zurab Sıkharulidze

Aralık, 2008, 64 sayfa

Matmazel Julie; August Strindberg'in 1888'de yazdığı, tek perdelik, önemli oyunlarından biridir. Konusunu gerçek bir olaydan alan oyun, yazarın yaşamından izler taşımaktadır. Oyun; özgür düşüncelerle yetişmiş bir anne ve toprak sahibi tutucu bir babanın soylu kızı Matmazel Julie ile işçi sınıfından gelen bir ailenin güçlü ferdi uşak Jean'ın, yaz dönümü gecesinde yaşadıkları katmanlı ilişkiyi anlatır. Bu ilişki, “ kimlik çatışması ” çerçevesinde değerlendirildiğinde ortaya hem yazarın hem de oyun kişilerinin yaşadıkları çatışmaları gözlemlenmektedir. Bu çalışma, bu gözlemin dayanaklarını sorgulayacaktır.

Anahtar Kelimeler: Karşıtlık, Kimlik, Psikoloji

ABSTRACT

THE ANALYSIS OF THE ACT “MADEMOISELLE JULIE” BY AUGUST STRINDBERG IN POINT OF ‘CONFLICT CONCEPTION’

Eroğlu Elçim

Advanced Acting Graduate Program

Supervisor: Lecturer Zurab Sıkharulidze

December, 2008, 64 Pages

“Mademoiselle Julie”, is one of the important one act play which is written by August Strindberg in 1888. The act, which is based on a true story, has similarities with the author’s own life. In general, the act tells us a stratified relationship at a midsummer night between Mademoiselle Julie who is an aristocratic daughter of a mother grown up with independent ideas and conservative landholder father and Servant Jean who is a strong person born in a proletarian family. When this relationship is considered in the view of a personal conflict, the conflicts which the author and the actors experience are observed also. This work has examined the base of this observation.

Keywords: contrariness, identification, psychology

İÇİNDEKİLER

ÖZET	iii
ABSTRACT	iv
1. GİRİŞ	1
2. OYUN METNİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ	2
2.1. YAZAR HAKKINDA BİLGİ	2
2.2. OYUNUN KONUSU	2
2.3. OYUN KİŞİLERİNİN İNCELENMESİ	3
3. ÇATIŞMA KAVRAMININ OYUNDAKİ YANSIMALARI	8
3.1. FİZİKSEL ÇATIŞMA	8
3.2. DIŞ ÇATIŞMA	9
3.3. İÇ ÇATIŞMA	9
3.4. PSİKOLOJİK ÇATIŞMA	10
4. OYUN METNİ	12
5. SONUÇ	55
KAYNAKÇA	56

1. GİRİŞ

Çağımızda sürekli yeniden tanımlanan “çatışma” kavramının temelinde kimi zaman nesnel kimi zaman da öznel nedenler yatar. İki insan arasında yaşanan çatışmalar ise çoğu zaman tüm bu nedenlerin yoğrulmasıyla oluşmaktadır. Bir durum tetikleyiverir büyük çatışmaları... Ya da öyle sanılır...

Matmazel Julie oyunu; hem dramatik kurgusundaki ilginç matematikle hem de özünde taşıdığı ağır yaşam yükleriyle “çatışma” için çarpıcı ve katmanlı bir örnektir.

2. OYUN METNİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

2.1. YAZAR HAKKINDA BİLGİ

August Strindberg (1849 – 1912) İsviçreli şair, oyun ve roman yazarı.

Soylu, kökenli bir baba ile hizmetçi bir ailenin oğludur. 18 yaşında Kraliyet Dram Tiyatrosu'nun sınavını kazanamadığı için intihara kalkıştığı söylenir. Kaynaklar; yazarın dalgalı bir yaşamöyküsü olduğunu yazar. Bilimsel deneylerden gizemci dinsel görüşlere, simgecilikten saf natüralizme kadar pek çok akımın etkisinde kalmış (Strindberg 1998), pek çok dönemde de adı anılmıştır.

Hıristiyanlık, Gizemcilik, Pozitivizm, Maddecilik, Yaradancı-Varoluşçuluk, Psikoloji, Akıl dışılık gibi burjuva toplumunun sancılarını dile getiren ve burjuva toplumsal yaşam bunalımına en aşırı bireysel uçtan toplumcu uca kadar çareler arayan çok çeşitli düşünceler oyunlarında yansımaları bulmuştur.

Yapıtlarında; Buddha, F. M. Dostoyevski, F. Nietzsche, S. Kierkegaard, Lord Byron, W. Shakespeare, E. Zola, E. A. Poe, Darwin gibi düşünürlerden ve yazarlardan etkilenmelere sıkça rastlanır.

Strindberg; burjuvazinin çıkmazlarını, insanlar arasındaki öznedeki ve nesnedeki sömürü dünyasını yapıtlarında sıkça irdeler. Bu durum; kaynağını toplumsal kurumların (başta ailenin) ve ilişkilerin çökmesinden, sınıflar cinsiyetler arasında örtük ya da açıkça yaşanan ayrımlarından alır çoğu zaman.

Tiyatro tarihinin en özyaşamsal yazarlarından biri olan Strindberg'in tüm bu yönelişlerinde “ gerçeği, yaşam gerçeğini ” bulmayı hedeflediği söylenebilir.

2.2. OYUNUN KONUSU

Olay, bir yaz dönümü gecesi İsveç'te bir konağın mutfağında geçer. Aşçı kadın Kristen mutfakta yemek pişirmekte; sevgilisi, evin uşağı Jean ile evin genç hanımı Julie komşu ahırdaki danslı toplantıda gönül eğlendirmektedirler. Danstan sonra mutfağa döndüklerinde, Julie, Jean'la gönül eğlendirmeyi, Jean kendisini baştan çıkarıncaya kadar sürdürür. Uşak olarak hanımıyla uzaklığını korumaya çalışan Jean, Kristen

uykuya daldığı bir sırada ve dans alayının evi basmasını fırsat bilerek, kendi odasına kapattığı Julie'yi elde eder. Yaz dönümü gecesi sarhoşluğunun geçmesinden sonra kendine gelen ve kemdi uşağıyla yatmış olmasının utancını ve pişmanlığını çeken Julie, içine battığı durumdan kurtulabilmek için kendine çözüm yolları arar. Jean'la birlikte İsviçre'ye kaçıp orada bir otel işletmeye, bu arada Kristen'ı de yanlarına almaya karar verirler. Cinsel ve sınıfsal nefretle dolu ölümüne bir savaş biçiminde geçen karşılıklı konuşmalarında, Julie'nin tüm ailesinin kirli çarşafı ortaya dökülür. Uykudan uyanan Kristen, hanımı ve sevgilisi arasında geçenleri anlar ancak kendisini de tasarılarına ortak etme girişimlerine sırt çevirerek, karşı tavır alır. Sabaha karşı kontun eve dönmesiyle birlikte bir çözüm bulması gerektiğini düşünen Jean kesin çözümü Matmazel Julie'nin kendi canına kıymasında görür ve Julie'yi verdiği buyrukla ölüme gönderir. (Çalışlar 1994, s.213).

2.3. OYUN KİŞİLERİNİN İNCELENMESİ

Yazarın oyunu bir gazete haberinden yola çıkarak yazdığı bilinmektedir. Gazete haberi ile bağlantısı olduğu kadar yazarın yaşantısıyla da ilgilidir oyun. Şöyle ki; yazarın (sanırım 3.) karısıyla sınıf çatışması içinde olduğuna dair verilere rastlanmaktadır kaynaklarda. Eşi soyluluktan gelmez. Strindberg ise soylu olmadığı gibi babasına ait kuşku olduğu da tahmin edilmektedir.(Strindberg,1982)

Strindberg üstüne söz söylerken yaşamına ait söylentiler de ister istemez işin bir parçası oluyor...

Oyun; üç kişilik yazılmıştır. Oyunun ortalarında sahneye giren ve şölensi bir dans sahnesi oynadıktan sonra çıkan köylüler de oyunun önemli bir parçasını oluşturmaktadır.

Kristen; belki Julie'yi dengelemek, belki de Jean'ı (iki ayrı sınıftan ve psikolojik yapıdan gelmiş) kadına karşı tavrıyla değerlendirmek için, belki de yazarın kendi tabiriyle “ rahip çok uzaklarda olduğu için ” yazılmıştır. Kristen; kendini oldukça net ifade eden bir oyun kişisidir. Sınıfsal özellikleri oldukça berraktır. Fiziksel açıdan Julie ile tezat bir çizgidedir. Jean ile aynı sınıfsal özellikleri taşır ancak sınıfsal yaklaşım açısından farklılıklar gösterirler.

Oyun; geneli itibarıyla Jean ve Julie arasındaki çatışmanın seyriyle ilerlemektedir.

Julie; 25 yaşlarındadır. Vücut yapısıyla ilgili net bir iz yoktur. Ancak Jean, Julie’yi “ esaslı kız! ” olarak tarif eder. Julie çarpıcıdır. Muhtemelen seksapelinin yükselten geniş omuzlara, dolgun, esnek, atletik bir vücut yapısına sahiptir. At binmektedir. Çılgınca dans etmektedir... Üstelik Jean’a göre Julie güzeldir de.

Julie, soylu sınıftan gelmektedir. Bir kont kızıdır. Aile; her ne kadar oyunda aile hakkında kimi söylentilerden bahsedilse de, etrafta zengin ve köklü olarak bilinmektedir.

Mesleki bir eğitim aldığına dair bir ipucuna rastlanmamaktadır.

Julie; yazarın yaratı konusunda oldukça yetkin davrandığı, çok boyutlu ve malzeme açısından zengin çizilmiş bir karakter - oyun kişisidir. Bu zenginlik; Julie’nin öyküsünden başlar, tavrına, eylemine yansır. Oyunun iç ve dış aksiyonu, kurgusunu belirler.

Annesinin feminist duygularla dolu, egemenlikten hoşlanmayan bir kadın olduğunu anlatır Julie. Babası olan Kont; annesiyle evlenmek istediğinde annesi şiddetle karşı çıkmış, kimsenin efendiliğine tahammül edemeyeceği için. Varlıklı bir ailenin kızı olan annenin, kendini yetiştirmiş olduğunu anlarız. Cinsel eşitlik, kadın – erkek eşitliği gibi konularda modern bir düşüncü olduğunu anlarız.

Muhtemelen evliliği de istemeyerek ancak hamile olduğu için mecburen kabul etmiş. Kontes; isteği dışında dünyaya getirdiği kızını hem erkek gibi yetiştirmiş hem de pek sahiplenmemiş anlaşılır. Julie’nin hoyratlığında bu çok önemli. (Freud 1988)

At binen, tarla süren Julie; tüm bu ve bu tarzda eylemleri annesinin zoruyla ve annesinin kadın – erkek eşitliği fikrini kanıtlaması için bir araç olarak görmesiyle yapmıştır denilebilir. Bu çıkarımlar; Julie’nin sabaha karşı epeyce sarhoşken söylediklerine dayanmaktadır.

Kontes’in kızını yetiştirmesi, etrafa eğlencelik olduğunda baba duruma el koymuş. Yani Kont ağırlığını - egemenliğini duyurmuş Kontes’e. Kontes’in ruhsal travmaları bu döneme rastlar. Kontes; bu egemenlik karşısında kocasına (son derece kadınca) bir

oyun oynar. Kendi dünyası ve ilkeleri izinde öç alıyor. Ancak bu intikam, konağında yansımada yoksulluğa veren beş yıllık bir bedele mal oluyor. Julie annesine o dönemde söz veriyor, hiçbir erkeğin kölesi olmayacağına dair.

Annesinin nefreti kızına da yansıyor. Hatta Julie'nin hem annesine hem babasına nefret duyduğu görülmektedir. Ne kadındır ne erkek. Duygularını annesinden düşüncelerini babasından almıştır. Annesini de babasını da tam olarak suçlayamaz.

Babasına ait duygularına gelince zıtlıklarla dolu bir bilinçaltının izleri görülmektedir. Belki derin bir sevgi... Belki nefret...(Freud 1996)

Kont; tüm oyuna etkisi sirayet etmiş aktif bir imge... Karısını sevip sevmediği pek belli değil. Despot bir kont. Kızının yetiştirilmesi konusunda belli bir süreden sonra söz sahibi olduğunu anlıyoruz. Konak yangınından sonra karısı hakkında öğrendikleri O'nu intihara sürüklemiş. Ancak intiharı başaramamış. Oyunda hiç görünmez. Ancak her an var gibidir. Çalışanlar konttan taparcasına korkarlar.

Gelelim Julie'nin henüz ayrıldığı nişanlısına. Bu genç savcı da Julie'nin doyumsuz hoyrat kölecisi ruhuna dayanamadığı için ayrılmıştır Julie'den. Julie ise " savcı canını sıktığı için O'nu terk ettiğini " söyler. Oysa Jean onları " idman yaparken " görmüştür. Jean'ın anlattıklarına göre adam az çok akıllıdır ve Julie'nin gururun kırmasına dayanamadığı için çekip gitmiştir. Ondan " alçak" diye söz eder çünkü nişanlısından herkesin eşit olduğu fikrini almıştır.

Söylediğine göre Julie; doyumsuz, yorgun, güçlü görüldüğü anlar olsa da zayıftır. Kadınlığına dargın, ancak kimi zaman kadınlığını sunmaktan çekinmeyen bir kişilik çizer. İç yalnızlığı yüksektir, buyurgandır, güvensiz, dik başlı ve bencildir.

Yetiştirdiği sevgisiz ve güvensiz ortamdır Julie'yi var eden etken. Yazarın kalıtım konusundaki vurguları ise kayda değer. Strindberg'in kalıtımla oldukça fikirdaş olduğu bilinmektedir. Bu durum; bu eserde pek çok yerde göze çarpıyor. Julie'nin kişiliğinde de.

Julie'nin bağımsızlığına düşkünlüğü bence iç tutsaklığının yansıması. Bu yüzden de karar verip uygulayabilecek iradeden uzak. Erkeğe boyun eğme konusundaki meyli sanıyorum bu bastırılmış tutsaklık duygusunda.

Ancak zeki ve entelektüel bir kadındır Julie. Kıvrak yanıtları, imgelem zenginliği, dikkati, algılarındaki gelişmişlik, bana onun zeki olduğunu düşündürüyor.

Yukarda yazdıklarımın hepsine Julie'nin oyun içinde sergilenişinden ulaştım.

Ancak bu sergilemede;

- Alkol

- Bir kadınla bir erkeğin baş başa kaldıkları olağanüstü bir gece

- Yaz dönümü gecesi kokuları

- Müzik

- Dans

Temel taşlardır. (Şener 1998)

Diğer bir deyişle bu temel taşlar oyunun natüralist öğeleridir. Ve oyun kişilerinin tercihlerini bu öğeler etkilemektedir.

Julie, o gün taşıdığı fizyolojik zorlukları taşımaktadır. Oldukça alkol almıştır. Jean'la otururken de alkol almayı sürdürür. Dans etmiştir. Hem enerjisini boşaltmış hem de çiftli dansların etkisiyle şehvetle doludur. Bir yaz gecesidir. Çiçek kokuları, loş ışık, gecenin gizemi... Yakışıklı, libidosu oldukça yüksek bir erkekle kural dışı bir yalnız kalış... Tüm bunların da Julie'yi yönlendirdiği söylenebilir.

Anlatılan koşullarda tesadüften söz etmek yanlış olur. Bunlar, bilinçaltının kapılarını zorlayan etmenlerdir. Julie zaten sergilediği gibi bir kadındır. Julie; iç ve dış çatışmalarıyla oldukça yüklüdür. Bu da karakterin olumlu ve olumsuz yönlerini destekler.

Jean; 30 yaşlarındadır. Oldukça yakışıklı görünümü her iki kadın tarafından da onaylanır. Muhtemelen iri yapılı, ya da en azından güçlü bir görüntüsü var. Kendini genç, yakışıklı ve erkek olarak tanımlar. Kendi cinsiyetiyle ve cinselliğiyle barışıktır. Oyunun işaret ettiği zaman, gecedir. Jean; bir uşaktır ve doğal olarak gün içinde yorulmuştur. Oyunun sonuna doğru içkinin de etkisiyle uyuklar hatta...

Oyunun başında Kristen – Jean ilişkisini görürüz. Aynı sınıftan olmanın rahatlığı hem konuşmalarında hem de eylemlerinde göze çarpar. Özverili ve rahat davranışları Jean’ın davranışlarına alışılmış bir dinginlik katar kanımca. Ancak seyirci gözü, daha kapsamlı bir ifadeyle hepimizin bilinçaltı gözü, bu ikiliyi uyumlu bir çift olarak göremez. Gözümüz sanırım aradığını Jean – Julie ikilisinde bulur. “ Kristen’den ancak iyi karı olur...”

Jean işçi bir babanın yedi çocuğundan biridir. Yoksul bir çocukluk geçirmiştir. Pencereden Kont’un elma bahçesinin görülmesi sınıfsal ve ekonomik farkları anlatması açısından oldukça derin bir dramatik ironi kanımca.

Jean, eğitimsizdir. Yalnızca bir ara okula gitmiştir. Ancak tabiri caizse hayat okulunda çekirdekten yetişerek başarıyla mezun olmuştur. Pek çok zaman okumuş, oyun izlemiş, eğitilmiş insanların konuşmalarını dinlemiştir.

Yapısına bakıldığında baştan aşağı kazanmakla, bu tip fikir ve kurgularla donanmış bir birey görülmektedir. Kim olduğunun, nereden geldiğinin, kimlerle denk olduğunun ayırımıdadır. Jean efendisine bağlıdır. Ancak uşaklığı kendine yakıştırmaz.

Julie ne kadar geçmişten ve yenilgiden, pişmanlıktan söz ediyorsa Jean da o denli geleceği, başarılı olmaya ve cesarete yakındır. O; kendine kendini en azından herkese ve her zaman sergilememeyi öğretmiştir. Savrulmaz Julie gibi... O da kont olabilir bir gün. Yavaş yavaş yükselip herkesi ve her şeyi satın alabilir. Basittir hedefleri. Ezilmiştir. Ezmelidir. Sınıfına güvenmez ancak üst sınıfa karşı da oldukça gururludur. Julie’nin Jean’ı baştan çıkarmasında ise Jean’ın zaaflarının payı büyüktür.

3. ÇATIŞMA KAVRAMININ OYUNDAKİ YANSIMALARI

Çatışma; tüm diğer özel anlamlarının dışında, dramatik olanın temel ögesidir. Dramatik kurgunun temel eylem dizgisi birbirine karşıt güçlerin tahterevallisinde oluşur. Çatışma; oyunun çatısını oluşturduğu gibi oyun kişilerinin kurgusunu da oluşturabilir. İşte Matmazel Julie oyunu tam da bu noktadan incelenmek için yazılmıştır sanki.

Oyuna egemen olan çatışmalar şöyle gruplandırılabilir:

- Fiziksel Çatışma: Oyun kişilerinin sözlerinden ve hareketlerinden doğan çatışma.
- Dış çatışma: Olaylar dizisinin zorunlu kıldığı ve oyun kişileriyle gelişip sonlanan çatışmadır.
- İç çatışma: Dramatik kurgudan kaynaklanan temel çatışma. Diğer bir deyişle oyunun temel eylemidir.
- Psikolojik çatışma: Oyun kişilerinin kendi ruh ve düşünce dünyalarında yaşadıkları çelişme ve çatışmalardır.

Bu grupların kendi içinde bir bütünlük arz ettiklerini görürüz oyun içinde. Her durumda çatışan taraflar oldukça denktir. Bu denklik çatışmayı güçlendirir. Eylemleri, iç ve dış koşulları güçlü kılar. Bu gruplar incelendiğinde oyunun özünü karakterlerin kendi içlerinde ve birbirleriyle yaşadıkları çatışmaların oluşturduğu söylenebilir. (Şener 1997)

3.1. FİZİKSEL ÇATIŞMA

Jean ve Julie; birbirlerini pek çok kez reddederek güçlü söz arbedeleri yaşarlar. Hatta aralarındaki elektriğin saldırıya dönüştüğü gözlenmektedir. Örneğin oyunun başında aralarında oluşan şehvet; Jean'ı Julie'yi kucklamaya kadar götürmüştür. Julie ise bu harekete davetiye çıkaran tavırlarda olmasına rağmen Jean'ı reddeder. Hatta birbirlerine fiziksel şiddet dahi uygularlar.

Julie'yi redde götüren kendi iç çatışmasıdır. Çünkü Jean'ı erkek olarak istemektedir ancak onu sınıfsal konumu açısından reddetmektedir. Yaşanan fiziksel çatışmaya bir diğer örnek de iki karakterin duygu yüklü kavgalarıdır. Birbirlerine hakaretler yağdıran

Jean ve Julie'nin alkolün etkisiyle yumuşamasına kadar oldukça şiddetli kavgalar ederler. Bu çatışma kaynağını çoğunlukla sınıfların çatışmasından almaktadır.

Julie'nin iç çatışmasını daha boyutlu ve katmanlı yaşaması kendi içinde bozgunlara ve gelgitlere de neden olmaktadır. Jean ise hem Julie ye ayak uydurmaya çalışmakta hem de bir birey olarak varlığını kanıtlamaya çalışmaktadır.

Oyunun geneline bakarak; Jean ve Julie'nin söz veya eylemle yaşadığı fiziksel çatışmalar değerlendirildiğinde, kaynağını psikolojik ve sosyal çatışmalardan alan bir tersinleme gözlemlenmektedir. Taraflar çatıştıkça yakınlaştıkları görülmektedir. Ayırışma ya da uzaklaşma gibi görünen durumları ise ritüelistik bir birleşmeyi andırmaktadır. (Candan 1997)

Hem kadın-erkek, hem de efendi-köle olarak yaşanan bu fiziksel güç savaşının; derin kabullenişler ve bilinçaltındaki sarsıcı uyanışlarla bezeli şehvet temelinde yükselen tutkulu bir aşkı andırdığı dahi söylenebilir.

3.2. DIŞ ÇATIŞMA

Oyun kişilerinin eylemleri ve kararları arasında oluşan çatışmalardır. Örneğin; Julie'nin kilerde kalması uygun olmadığı halde orda kalma konusundaki tutkulu direnci; oyunun yerini, zamanını, olaylar dizgesini belirler. Oyun; olmaması gereken durumların neden-sonuç ilişkilerinin oluşturduğu organik bir bütünlük içinde olmasını ortaya koyar. Olmaması gerekenle olan arasındaki çatışma oyundaki en güçlü dış çatışmadır. (Geçtan 2000)

Örneğin Jean ve Julie dans etmemelidir. Ancak Julie'nin bunu istemesi durumu zorunlu kılar. Bu iki karakterin yan yana gelmeleri bile söz konusu olamazken sevişirler, çünkü birbirlerini isteyecek bir çevre (atmosfer) oluşmuştur. Çevreyle çatışan ve dış çatışma örgüsünü ören oyun kişilerinin eylemleri elbette iç çatışmalarla desteklenir.

3.3. İÇ ÇATIŞMA

Oyunun temelini oluşturur. Bu oyun neyi anlatıyor, bu oyunda dramatik olan nedir sorularına verilecek yanıtların bir anlamda üst başlığıdır iç çatışma. Güçlü görünen ama zayıf bir kadın (efendi) zayıf görünen ama güçlü erkekle (kölenin) çatışması... Bu

tutkulu yakınlaşma oyununun en yalın çatışmasıdır. Julie ve Jean'ın eylemleri bu özü destekleyerek dış çatışmanın biçimini oluştururlar

Çatışmaya dair örneklerin hiçbiri birbirinden bağımsız değildir. Bu karmaşık durumlar gruplandırılabilir. Bu gruplandırma, bağlantıları koparmaz. Ancak psikolojik çatışma; hem bu araştırmanın yönelişi hem de oyunun özünün gerekliliği açısından köken alınmıştır.

3.4. PSİKOLOJİK ÇATIŞMA

Jean ve Julie; ruhsal dünyaları açısından boyutlu ve zengin çizilmiş karakterlerdir-oyun kişileridir. Oyun kişilerinin sözlerinin ve eylemlerinin derinliği görüldüğünde çatışık durumların onları aydınlattığı da görülmektedir. Bir kıyaslama yapılırsa Julie Jean'a göre daha karmaşık ve çelişkilerle doludur. Julie'nin trajiği budur. Oyun Julie'nin ekseninde ilerlemektedir. Olmaması gereken yerde, olmaması gereken zamanda ve olmaması gereken olayların içinde olan Julie'dir. Trajik eylemi (trajik hatayı) Julie yapar. Ancak elbette ki Julie eylemini tek başına gerçekleştirmez. Julie ve Jean birleştiğinde bu durum anlamlanır.

Julie'nin psikolojisinde birbirinden farklı pek çok özellik ortak bir seyir halindedir. Öncelikle kendi kadın kimliğiyle çatışır Julie. Bir kadın olarak; özlemleri, istekleri, beklentileri ve yapması gerekenlerle (karşısında olanla) çatışmaktadır. Toplumsal değerlere göre; Jean Julie için yanlış insandır oysa Julie Jean'ı istemektedir. Jean da Julie'ye karşı duygusal ve tensel bir yaklaşım içindedir. Sevişirler. Bu birleşme; Julie'nin (zaten sağlıklı ve dengeli olmayan) ruh dünyasını bozguna uğratar. Julie; toplumsal değerlerin baskısından kurtulup kendi bilinçaltına yöneldiğinde orada kaçtığı zaafları ve güvensizlikleriyle karşılaşır.

Julie, Jean'ın uşak olarak çalıştığı evin hanımıdır Matmazel Julie'dir. Çevrenin Julie'nin yanında gördüğünde onaylayacağı insan Jean değildir. Toplumun onayını almayan bir ilişki oluşturacak ve yürütecek güçte değildir Julie. Böylece hem Kristen'le hem de Kristen'in şahsında alt sınıfla çatışmaktadır.

Julie güçlü bir insan değildir. Daha doğrusu; Julie, onu güçsüz kılan yanlarına hâkim olmasını sağlayacak bir kendine güvene sahip değildir.

Bu durumun tam karşıtı olarak Jean; güven duygusu ve erk tutsaklığı arasında bir çizgidedir. Böylece hem Julie'nin gelgitlerine denk hem de bu gelgitlere karşıt bir karakter olarak çizilmiştir. Jean; uşaklığı hem bir meslek hem de yükselmek için bir basamak olarak görür. Alt sınıftan gelme gerçekliğini fırsatları değerlendirerek üst sınıfa geçme çabasına dönüştürür oyun boyunca. Bu yükselen grafik Julie'nin düşüşü ile birleşerek gerilimi oluşturur.

Yetiştirilme koşulları da bu iki oyun kişisini çatışmaya sürükler. Ailelerinden, çocukluklarından gelen huyları onları karşı karşıya getirir. Örneğin; Julie, zorluklara dayanamadığında saldırganlığa sığınmaktadır. Jean ise yaşantısındaki zorlukları çözmekle yükümlü olup kaybetmekten korktuğu pek çok şeye sahip olduğunu sanmaktadır. Bu durum Jean'da; kendine ve saldırganlığına hâkim olmayı zorunlu kılar.

Sonuç olarak Matmazel Julie de uşak Jean da büyük gelgitler içinde yaşamaktadırlar oyun esnasında.

4. OYUN METNİ

Aşağıdaki metin dilimize İngilizceden Aziz Çalışlar tarafından çevrilmiştir.

MATMAZEL JULIE

Matmazel Julie: 25 yaşlarında.

Jean: 30 yaşlarında.

Kristin: Aşçı kadın,35 yaşlarında.

(Sahne: 1880'lerde bir İsveç taşra konağının geniş mutfuğı. Bir yaz dönümü gecesi. Mutfuğın üç kapısı vardır; küçük olan ikisi Jean ile Kristin'in yatak odalarına, büyük camlı kapı ise avluya açılır. Konağa tek giriş yolu burasıdır. Camlı kapılardan Cupido'lu bir çeşmenin bir bölümü, çiçek açmış leylak dalları ile birkaç Lombardiya kavağının uçları görünür. Duvarın birinde, içine bakır, demir ve teneke mutfak gereçleri konan, işlemeli kâğıt kaplı raflar. Solda, bacasının bir bölümü görünen, büyük bir çini yemek ocağının bulunduğu köşe; sağda, hizmetçilerin yemek masası, yanında sandalyeler. Ocak, huş ağacı dallarıyla bezenmiş, yerleri ardıç ağacı dalları serpilmiştir. Masanın ucunda, içi leylak dolu, büyük bir Japon baharat kavanozu. Ayrıca, bir soğutma dolabı, bir bulaşık masası ve leğeni. İki kanatlı kapının üstünde, eski tarzda ise bir konuşma borusu asılıdır. Yandaki ambarda yapılan, danstan keman sesleri gelir. Kristin, ocak başında, tavada bir şeyler kızartmaktadır; Üstünde açık renk, pamuklu bir giysi ile büyük bir önlük. Jean girer, üstünde uşak giysileri; elindeki bir çift, mahmuzlu binici çizmesini göze görünen bir yere bırakır.)

JEAN: Matmazel Julie bu akşam çılgın yine, iyice çılgın,

KRISTIN: Ee, döndün demek?

JEAN: Kont'u istasyona bıraktıktan sonra döndüm, bir dans edeyim diye ambara uğradım. Kimi göreyim, bizim küçük hanım, korucuyla işi ilerletmiş. Beni görür görmez fırladı yerinden, dansa kaldırdı. Ne biçim dans etmek o, hayatımda görmedim! Çılgın!

KRISTIN: Hep çılgındır o zaten, hem geçen akşam nişanı bozulduktan sonra böyle kötü oldu.

JEAN: Doğrusu matrak iş. Adam zengin biri değildi ama hiç değilse, efendi biriydi. Eh işte, herkesi beğenmez bunlar! (Masanın kenarına ilişir.) Neyse, bizim, şey, küçük hanım, babasıyla birlikte yakınlarını görmeye gitmiyor da, evde yamaklarıyla birlikte kalıyor, tuhaf biraz.

KRISTIN: Nişanlısıyla kopan o patırtıdan sonra çekiniyordur belki de.

JEAN: Belki. Az çok akıllı adamdı, yani. Ne olup bittiğini bir bilsen, Kristin. Kendi gözlerimle gördüm, hiç çaktırmadan tabii.

KRISTIN: O ikisini mi gördün?

JEAN: Ne sandın! Bir gece ahırın avlusunda rastladım o ikisine. Matmazel Julie, kendi deyimiyle, "idman yaptırıyordu" ona. Nasıl biliyor musun? Kırbacının üzerinden atlatıyordu, hani bir köpeği nasıl eğitirsin, işte öyle. Adam iki kez atladı kırbacın üstünden, her seferinde de bir kırbaç yedi, cam sıkılıyor diye. Ama sıra üçüncü atlayışa gelince, kırbacı Matmazel Julie'nin elinden kaptığı gibi paramparça etti. Sonra da çekip gitti.

JEAN: Ya, işin aslı bu. Geçelim şimdi, neler hazırladın sen bana, Kristin? Bir şeye benziyordur sanırım.

KRISTIN: (Jean'ın tabağına tavadan yemek koyar) Eh işte; yağsız tarafından börek.

JEAN: (yemeği koklar) : Güzel! En sevdiğim yemek. (Tabağı yoklar) Tabağı ısıtsaydın keşke.

KRISTIN: Senin de titizliğin tuttu mu konttan beter oluyorsun. (Jean'ın saçlarını sevecenlikle okşar.)

JEAN: (bozular) : Çekme saçımı. Ne kadar huylandığımı bilirsin.

KRISTIN: Seviyoruz diye yaptık yani, ne var. (Jean yemek yer. Kristin bir şişe bira getirir.)

JEAN: Yazdönümü Gecesi bira! Yo, teşekkürler! Bende daha iyisi var. (Masanın gözünden sarı yaldızlı bir şişe kırmızı şarap çıkarır.) Görüyor musun, sarı yıldız! Hadi şimdi bir bardak getir, ama balon bardak olsun!

KRİSTİN: (Jean'a şarap kadehi getirir.) : Tanrı seni alacak kadının yardımcısı olsun, dırdırcı herif! (Birayı soğutma dolabına koyduktan sonra, ocağın üstüne küçük bir sahan oturtur)

JEAN: Saçma! Benim gibi açık göz birini almak için can atarsın sen. Herkes zaten nişanlı diyor bana, sanırım zararını görmedin. (Şarabı tadar.) Gerçekten çok iyi. Ama pek ısınmamış. (Şarap kadehini eliyle ısıtır.) Dijon'dayken almıştık bunu. Şişe parası yok, litresi dört frank, vergisi; içinde. Ne pişiriyorsun orda öyle? Kokuyor!

KRİSTİN: Matmazel Julie istedi, Diana için, zıkkımın peki.

JEAN: Kristin, konuşurken biraz daha edepli ol. Hem sen kendi tatil gününü niye zehir ediyorsun o ite yemek pişirmek için? Hasta mı yoksa?

KRİSTİN: Hasta ya. O finoyla kaçmış kulübeden, sonrası hep bilinen şey. Matmazel Julie sevmez bunları, bilirsin.

JEAN: Matmazel Julie, bir bakıyorsun, güçlü kudretli, bir bakıyorsun, değil; tıpkı ölen anası gibi. Kontes, hep evde otururdu, mutfakta, kuytu köşelerde; ama gel de kendisine at dayandır! Kol yenleri hep kir içinde dolaşırdı, ama işlemeli kol düğmeleriyle gezsün. Bizim küçük hanım ise, hiç aldırıldığı yok, ne kendine, ne kendi konumuna. Diyeceğim, incelmemiş daha. Daha demin, ambarda, kalk sen korucuyu Anna'nın elinden al dans et, hiç sormak da yok. Bizler böyle şeyler yapmayız. Ama soylular, basit insanlar gibi davranmaya kalktılar mı böyle oluyor işte, hemen bayağılaşıyorlar. Yine de esaslı kız. Çarpıcı! O ne omuzlar! O... şeyler, filan.

KRİSTİN: A, kes artık! Clara ne diyor, ben onu bilirim, onu, her gün giydiren o.

JEAN: Kim, Clara mı? Hah, sizler kıskançsınız hepiniz! Hem ben Matmazel Julie'yle atla gezintiye bile çıkmış adamım... Hele o dans edişi yok mu?

KRİSTİN: Jean, dinle. Benimle dans edeceksin değil mi, işim bitince?

JEAN: Tabii edeceğim.

KRISTIN: Söz mü?

JEAN: Ne sözü? Ben bir şey yapacağım dedim mi yaparım. Eh, yemeğe teşekkürler. Tam bir ziyafet.(Şişenin mantarını tıkar.) (Julie kapıda görünür, dışarıda biriyle konuşmaktadır.)

JULIE: Hemen döneceğim, sen bekleme. (Jean şarap şişesini masanın gözüne atıp, saygıyla doğrulur. Julie içeri girer, ocak başında Kristin'le karşılaşır.)

MATMAZEL JULIE: Yaptın mı? (Kristin, Jean'ın da orda olduğunu belirtir.)

JEAN (çapkınca) : Ne o, hanımefendiler bir sır mı saklıyor?

JULIE: (Jean'ın yüzüne mendiliyle hafifçe vurur): Çok meraklısın.

JEAN: Ne güzel de koku! Menekşe.

JULIE: (yapmacıklı): Yok canım! Sen güzel koku uzmanı mı'sın? Anladık, dans biliyorsun. Bakma öyle. Git hadi. (Bir İskoç ezgisinin sesleri gelir.)

JEAN: (saygısız bir incelikle): Anlaşılan, bu Yazdönümü Gecesi büyü yapmaya çalışıyorsunuz. Niyetiniz ne? Size geleceğinizi söyleyecek yıldızlara mı bakmak?

JULIE: (sertçe) O göz var mı sende. (Kristin'e) Bir şişeye koy, sıkıca kapa. Jean, hadi gel bu İskoç ezgisiyle dans edelim.

JEAN (duraksar) : Kaba davranmak istemem, ama bu dansı Kristin'e söz vermiştim,

JULIE: Ne yapalım, o da sonra dans eder, değil mi, Kristin? Jean'ı ödünç alıyorum senden.

KRISTIN (şişenin tıpasını tıkar): Benimle bir ilgisi yok ki. Siz bu denli alçakgönüllü olduktan sonra, ona hayır demek düşmez zaten, matmazel. Hadi, Jean bu onuru sana verdiği için Matmazel Julie 'ye teşekkür et.

JEAN: Açık konuşursak, matmazel, sakın, alınmayın, aynı eşle iki kez dans etmeniz, düşünüyorum da, pek akıllıca bir iş değil; hele hemen bir yargıya varmak isteyen insanlar varken.

JULIE (yeninden fırlar) : Ne biçim söz o öyle? Kim ne yargısı verecekmiş hemen? Ne demek istiyorsun yani?

JEAN(uy sallıkla): Eğer siz, anlamak istemiyorsanız, matmazel, benim daha açık konuşmam gerekecek Herkes sizin bu olağanüstü bağışınız için can atarken, sizin kendi hizmetçilerinizden yalnızca birisini peylemeniz iyi bir şey değil.

MATMAZEL JULIE: Birisini peylemek mi? Ne akıl! Şaşım doğrusu. Evin hanımı olarak orda baloya katılmakla onları onurlandırıyorum ben, ama, kalkıp da dans edeceksem hiç kuşkusuz doğru dürüst biriyle, dans edip gülünç durumlara düşmek istemem.

JEAN: .Buyruğunuz eğer buysa, matmazel, hazırım.

JULIE(incelikle): Bunu bir buyruk olarak alma. Bizler bu gece bir toplantıda hep birlikte, eğlenen insanlarız. Sınıf farkı diye bir şey yok. Gel şimdi, koluma gir. Kristin, sakın kaygılanayım deme, sevgilim elinden alacak değilim. (Jean, Julie'nin koluna girip dışarıya çıkarır. Yalnız kalan Kristin, uzaktan, keman eşliğinden, sesi gelen İskoç ezgisini mırıldanarak, rolünü doğal, dingin bir biçimde sürdürün Jean'ın oturduğu yeri temizler, ufak tefeği yıkayıp, kaldırır, önlüğünü çıkarır, çekmecedan ufak bir ayna alır, leylak kavanozuna dayar, bir kandil yakıp, bir iki saç maşası ısıtarak saçlarını kıvrır. Kapıya doğru gidip dışarıyı dinler; dönünce, masanın üstünde Matmazel Julie'nin unutmuş olduğu mendili görür. Mendili koklar, düşünceli düşünceli inceler, katlar. Jean girer.)

JEAN: Gerçekten çılgın. O nasıl dans öyle! Hem herkes kapı arkasına geçmiş sırtıyor. Nesi var Kristin?

KRİSTİN: Heyheyleri üstüneyken hep böyle tuhaf olur. Sen şimdi dans ediyor musun benimle?

JEAN: Demek ilkini atlattım diye kızmadın bana.

KRİSTİN: Biliyorsun, böyle küçük şeylere kızmam. Ayrıca kendi sınırimi bilirim.

JEAN: (kolunu Kristin'in beline dolar) Anlayışlı kızsın sen, Kristin, senden iyi karı

olur...(Julie girer, bozularak şaşırır.)

JULIE (zorlama bir neşeyle): Eşini bırakıp kaçan bir kavalye.

JEAN: Kaçmadım, Matmazel Julie, gördüğünüz gibi, terk ettiğim kişiye döndüm.

JULIE (sesini değiştirerek): İyi dans ediyorsun doğrusu. Peki, bu uşak giysileri ne arıyor üstünde anlamadım. Çıkar he-men.

JEAN: O halde, izin verirseniz matmazel, bir dakika. Siyah ceketim surda. (Kendi odasındaki kapıya asılı olduğunu belirtir)

JULIE: Önümde ceket değiştirmekten utanıyor musun yoksa? Odana git öyleyse, ya da istersen kal, ben arkamı dönerim.

JEAN: İzninizle o zaman, matmazel. (Odasına gider, ceketini değiştirirken görünür.)

JULIE: Söyle bakayım, Kristin, Jean senin nişanlın mı? Çok içli dışlı bir haliniz var.

KRİSTİN: Nişanlım mı, benim mi? Eh siz öyle diyorsanız, öyle olsun.

JULIE: Ben mi, diyorum?

KRİSTİN: Sizin de bir nişanlınız oldu, matmazel, sonra...

JULIE: Ama biz gerçekten nişanlıydık.

KRİSTİN: Varsın olsun, bir sonuç çıkmadı. (Jean üstünde siyah ceketle döner)

JULIE: Tres gentil, Monsieur Jean. Tres gentil.

JEAN: Vous voulez plaiser, madame,

JULIE: Et vous voulez parler français. Nerde öğrendiniz?

JEAN: İsviçre'de, Lozan'ın en büyük otellerinden birinde kilercilik yaparken.

JULIE: Tam da orada yetişmiş bir beyefendiye benziyorsun. Oldukça çekici. (Masaya oturur.)

JEAN: Ah, beni şımartıyorsunuz.

JULIE (huyulanmış) : Şımartıyor muyum?

JEAN: Benim gibi bir adama gerçekten böyle gönül alıcı sözler söyleyeceğinize inanamayacak kadar utangaç bir iyimdir, sanırım abartıyorsunuz, sizin bu yaptığınız şey benimle oyun oynamak.

JULIE: Bu lafları da nerden öğrendin? Anlaşılan, tiyatroya çok gittin.

JEAN: Orası doğru. Çok da gezdim.

JULIE: Ama sen buralısın aslında, öyle değil mi?

JEAN: Evet, babam bitişikte, Bölge Savcısının arazisinde çalışıyordu. Siz daha küçükken, Matmazel Julie, sizi sık sık görürdüm ben, ama siz fark etmezsiniz tabii.

JULIE: Sahi mi?

JEAN: Evet. Hele bir kez anımsıyorum... Yo, şimdimize söz edemem ondan.

JULIE: Niye etmeyecekmişsin? Et! Tam sırası.

JEAN: Yo, gerçekten edemem şimdi. Belki başka zaman...

JULIE: Başka zaman, hiçbir zaman demektir. Şimdi olsun ne çıkar?

JEAN: Bir şey çıkmaz, ama olmasın daha iyi, (Uyuklamaya haşlayan Kristin'i göstererek.) Baksanıza.

JULIE: Ondan iyi karı olur, ne dersin? Hele horluyorsa?

JEAN: Yo, horlamaz, sayıklar sadece.

JULIE (içten alaylı): Sayıkladığımı sen nerden biliyorsun?

JEAN (arsızca) : Duydum. (Bir an. Bakışlılar.)

JULIE: Otursana!

JEAN: Karşınızda öyle özgürce davranmam.

JULIE: Ya bu bir buyruksa?

JEAN: O halde, boyun eğerim.

JULIE: Otur. Yo, dur bir dakika. Önce bir içki verir misin?

JEAN: Dolapta ne var bilmiyorum. Sanıyorum, sadece bira.

JULIE: "Sadece" demeye gerek yok. Benim basit zevklerim vardır, birayı şaraba yeğerim. (Jean soğutma dolabından bir şişe bira çıkarır, bir bardak, tabak alıp, servis yapar.)

JEAN: Buyurun.

JULIE: Teşekkür ederim. Sen de almaz mısın azıcık?

JEAN: Biracı değilimdir, ama bu sizin bir buyruğunuzsa?

JULIE: Buyruk mu? Benim bildiğim, insanlar karşılıklı oturunca, bir şeyler içmek usuldendir.

JEAN: Doğrusu da bu ya. (Bir başka şişe açar ve bir bardak daha getirir.

JULIE: Şimdi sağlığıma iç. (Jean duralar.) Adam gerçekten utangaç! (Jean diz çöker, alaysı bir törenle bardağını kaldırır.)

JEAN: Hanımefendimin sağlığına!

JULIE: Kutlarım! Öp şimdi ayağımı, her şey tam olsun. (Jean duralar, sonra Julie'nin ayağını hoyratça yakalar, hafifçe bir öpücük kondurur.) Harika. Oyuncu olmalıymışsın sen.

JEAN (doğrular) : Böyle sürdüremeyiz bunu, Matmazel Julie, biri gelip görebilir.

JULIE: Ne olur yani?

JEAN: En azından, laf olur. Bir bilseniz, ağızlarına nasıl dolamışlardır şimdi...

JULIE: Ne diyorlardır yani? Anlat. Otursana

JEAN (oturur) : Alınmayın, matmazel, ama... Şey, pekiyi sözler değil, imalı sözler... Of, siz de çok iyi bilirsiniz bunları. Çocuk değilsiniz ki, bir hanımefendi gece vakti bir erkekle; üstelik uşağıyla, baş başa içki içerken görülürse; sonra...

JULIE: Ee sonra? Ayrıca, baş başa değiliz, Kristin burada.

JEAN: Evet, uyuyor.

JULIE: Uyandırırım. (Doğrulur.) Kristin, uyuyor musun? (Kristin uykusunda mırıldanır.) Kristin! Aman Tanrım nasıl da uyuyor!

KRİSTİN (uyku arası) : Kont'un çizmeleri temizlendi, kahveyi koy, olur, pekiyi, hemen şimdi... (Anlamsız sayıklar.)

JULIE (Kristin'i burnundan çimdirir) : Kalk hadi!

JEAN (sert sert) : Bırakın uyusun.

JULIE: Ne?

JEAN: Siz de bütün gün ocağın başında ayakta dursanız, akşama yorgun düşersiniz. Hem insan, uyuyan bir kimseye saygı göstermeli.

JULIE (sesini değiştirir) : Güzel fikir. Beğendim. Aferin. (Elini Jean'a doğru uzatır.) Hadi, benim için leylak kopar şimdi.(Bu arada, Kristin yatak odasına doğru uykulu gider.)

JEAN: Sizinle, dışarıda? Efendim?

JULIE: Evet

JEAN: Olmaz. Gerçekten olmaz.

JULIE: Ne demek istiyorsun anlamadım. Herhalde aklından geçenler...

JEAN: Benim değil, başkalarının.

JULIE: Neymiş yani? Uşağa mı âşık, olmuşum?

JEAN: Kendini beğenmişin biri değilimdir, ama o dediğiniz türden şeyler olmaz değil, hele, bu köylüler hiçbir şeye kutsal gözle bakmazlar.

JULIE: Bence sen soylu birisin.

JEAN: Öyleyimdir, haklısınız.

JULIE: O halde ben de dünyaya iniş yapıyorum.

JEAN: Yo, iniş filan yapmayın, Matmazel Julie. Dinleyin beni. Sonra, kendi isteğinizle indiğimize kimse inanmaz. Düştü derler.

JULIE: İnsanları o denli aşağı görmüyorum ben. Gel, bir dene istersen. Hadi. (Gözlerini Jean'ın gözlerine diker.

JEAN: Biliyor musunuz, siz çok tuhafsiniz,

JULIE: Belki, sen de tuhafsin ama. Yani her şey tuhaf. Yaşam, insanlar, her şey, dibe, ta dibe çökene kadar su yüzünde sürüklenen bir köpük sadece. Arasına gördüğüm bir düşü anımsatır bu bana, bir, sütunun üstündeyimdir, nasıl inilir aşağı bir türlü kestiremem. Aşağı bakınca başım döner; oysa inmem gerekir, atlayacak cesareti bulamam. Ne orada durabiliyorum, ne aşağı düşeyim desem düşebiliyorum. Sonu gelmiyor. Aşağı, yere kadar düşmedikçe rahat yüzü yok. Bir kez yere indikten sonra da, isterim ki ta dibine batayım... Hiç böyle bir şey oldu mu sende?

JEAN: Hayır. Gördüğüm düşte, hep karanlık bir ormanda, büyük bir ağacın altında yatıyorumdur. Yukarılara çıkmak isterim, ağacın ta tepesine kadar çıkıp güneşin aydınlattığı, ışıltılı görünümüne oradan bakmak, sonra o tepede duran yuvadaki altın yumurtaları almak. Ha bire tırmanırım, ağacın gövdesiyse kalın ve kaygandır, daha ilk dala bile ulaşamam. Ama bir kez ulaştınca, sanki merdivenden çıkar gibi ağacın tepesine kolayca varacağımı bilirim. Şimdilik o dala ulaşamadım, ama yakında ulaşacağım, düşlerimde bile olsa.

JULIE: Ben de oturmuş düşlerden konuşuyorum seninle. Hadi. Sadece bahçeye çıkacağız. (Jean'ın koluna girer, birlikte kapıya doğru giderler.)

JEAN: Bu gece dokuz tane Yazdönümü çiçeği, üstüne uyursak eğer, Matmazel Julie, bütün düşlerimiz çıkar. (Kapıya doğru yönelirler. Jean elini gözüne götürür.)

JULIE: Dur bakayım, bir şey mi kaçtı?

JEAN: Ah, yok bir şey.. Toz. Geçer şimdi.

JULIE: Kolumun ucu değmiştir herhalde. Otur bakayım. (Jean'ı kolundan tutar, oturtur, başını arkaya eğer, Jean'ın gözüne kaçan tozu mendilinin ucuyla çıkarmaya çalışır.) Kıpırdama, kıpırdama şimdi. (Jean'ın eline vurur.) Ne diyorsam onu yap. Ne o, titriyorsun, bir de, koca, güçlü adam olacaksın! (Jean'ın pazılarını yoklar.

JEÂN(uyarır) : Matmazel Julie!

JULIE: Evet, Monsieur Jean?

JEAN: Attention. Je ne suis qu'un homme.

JULIE: Uslu duracak mısın sen şimdi! Oldu işte. Çıktı. Elimi öp de teşekkür et.

JEAN (doğrular) : Dinleyin, Matmazel Julie. Kristın yattı. Dinliyor musunuz?

JULIE: Önce elimi öp,

JEAN: Peki, sonra kabahat bende demeyin.

JULIE: Niye o?

JEAN: Niye mi! Hâlâ çocuk musunuz yoksa yirmi beş yaşın-da ateşle oynamanın tehlikeli olduğunu bilmiyor musunuz?

JULIE: Benim için tehlike yok. Sigortam var.

JEAN (çekingengliği, bırakır) : Sigortanız filan yok. Olsa bile burada ortada tutuşabilecek şeyler var.

JULIE: Kendini mi demek istiyorsun?

JEAN: Evet. Ben kendim olduğum için değil; erkeğim, gencim ve...

JULIE: Ve yakışıklısın? Ne inanılmaz bir kendini beğenmişlik! Don Juan olmayasın sakın? Yoksa Hz. Yusuf musun? Aman Tanrım, doğrusu Hz. Yusuf olduğuna inanırım!

JEAN: Sahi mi?

JULIE: Korkarım sahi. (Jean, Julie'nin üstüne yürür, kucaklayıp öpmeye kalkar. Julie, Jean'ın kulaklarına yumruklar indirir.)

JULIE: Bu ne cesaret!

JEAN: Ciddi mi söylüyorsunuz, şaka mı?

JULIE: Ciddi söylüyorum.

JEAN: O halde bütün daha öncekiler de ciddiydi. Oynadığınız oyunları çok ciddiye alıyorsunuz, çok tehlikeli bir şey. Neyse oyun oynamaktan yoruldum artık, lütfen, işimin başına döneyim. Kont ilk işi çizmelerini ister, vakit gece yarısını geçti.

MATMAZEL JULIE: Bırak o çizmeleri.

JEAN: Hayır. Bu benim yapmakla görevli olduğum iş. Ne sizin oyun arkadaşınızım ben, ne de olacağım var. Kendime göre bir iş değil.

JULIE: Onurlusun.

JEAN: Bazı bakımlardan, tümüyle değil.

JULIE: Hiç âşık oldun mu sen?

JEAN: Pek denemez, çok az kıza yanaştım. Hele bir kez istediğim kıızı elde edemeyince hasta oldum. Tıpkı bin bir gece masallarındaki, aşk yüzünden hasta düşen prensler gibi, yeme içmeden kesildim.

JULIE: Kimdi o kıız? (Yanıt alamaz) Kimdi o kıız?

JEAN: Bunu, zorla, söyletemezsiniz bana.

JULIE: O halde seninle eşit biri gibi sorsam, dostça yani? Kimdi o kıız?

JEAN: Siz.

JULIE (oturur) Ne kadar saçma!

JEAN: Evet, istiyorsanız gülünç deyin. Daha önce size anlatmak istemediğim hikâye buydu işte, anlıyor musunuz? Ama şimdi anlatacağım size... Bilir misiniz, dünya aşağıdan bakınca neye benzer? Nerden bileceksiniz. Yukardan uçtukları için arkaları pek görülmeyen şahinler ile atmacılar nasılsa öyle. Ben bir işçi evinde büyüdüm, benim dışımda yedi çocuk daha, bir de domuz, tek bir ağacın olmadığı bozkırlar. Ama

pencereden, Kont'un üstünde elma ağaçları sarkan bahçe duvarını görebiliyordum. Ellerinde ışıldayan kılıçlarla, birçok ürkütücü meleğin korudukları o Cennet Bahçesi burası idi. Neyse, öbür oğlan çocuklarla birlikte hayat ağacının yanına vardık. Bütün bunlar sizi benden iğrendirmiyor ya?

JULIE: Yok canım, bütün oğlan çocuklar elma çalar!

JEAN: Yine de iğreniyorsunuzdur benden. Her neyse, bir gün, soğan tarhlarına tohum ekmek için, annemle birlikte Cennet Bahçesi'nden içeri girdim. Mutfak bahçesinin yakınında, her yanından yasemin ve hanımeli sarkan, ufak bir köşk vardı. Ne için kullanıldığını bile bilmiyordum, ama böyle güzel bir yapı hiç görmemiştim, insanlar içeri girip, çıkıyorlardı. Bir gün kapısı açık kalmış, usulca içeri girdim. Duvarlar kral ve imparator resimleriyle doluydu, pencereler püskülleri yerlere sarkan kırmızı perdelerle kaplıydı. Neresi olduğunu anlamışsınızdır herhalde? Ben... (Bir leylak koparır, koklaması için Julie'ye uzatır. Konuşmasını sürdürürken, Julie leylağı Jean'ın elinden alır.) Konağın içine hiç girmedim, bir kiliseyi gördüm o kadar, ama öbür yerlerden daha güzeldi orası. Aklım hep orda kaldı. Hiç değilse bir kez göreyim istiyordum, tadını çıkarayım. Gizlice içeri daldım, bakındım şöyle, hayran kaldım. Derken birinin ayak seslerini işittim. Beylerin kullandığı tek bir çıkış yolu vardı, bense çaresiz bir başka yol buldum kendime. (Julie elindeki leylağı masanın üstüne düşürür.) Parmak uçlarıma basa

basa, ağaç çileklerinin araşma daldım, böğürtlen tarhlarını geçince kendimi gül dolu bir açıklıkta buldum. Birden, pembe bir giysi ile bir çift beyaz çorap, gözüme ilişti, o sizdiniz. Çalıkların içine sokulup, deve dikenlerinin arasında, nemli toprağın üstüne iliştim. Güller arasında süzülüştünüzü gözledim, sonra kendi kendime dedim ki, "Eğer hırsızın biri cennete girip de meleklerle, birlikte olabiliyorsa, o zaman, bir işçi çocuğu niye bahçeye girip de, Kont'un kızıyla birlikte oynayamasın?"

JULIE (duygusallıkla) : Ne dersin, bütün yoksul çocuklar senin gibi mi düşünür?

JEAN (önce şaşırır, sonra devam eder): Bütün yoksul çocuklar mı?... Evet, öyle düşünür tabii. Tabii.

JULIE: Yoksul olmak, o zaman, korkunç bir şey.

JEAN: (Aşırı yılgınlıkla): Ah evet, Matmazel Julie, evet. Bir köpek Kontes'in mindesine uzanabilir, bir atın burnunu bir küçük hanım okşayabilir, gel gelelim, bir hizmetçi... (Sesi değişir.) evet, neyse, dünyada insanı yükseltecek biri çıkar sonunda, ama kaç kişi? Her neyse, ne yaptım biliyor musunuz? Üstümdeki giysilerle birlikte değirmenin sularına bıraktım kendimi, çıkıp kurtuldum sonra ve bir yere saklandım. Ama sonraki pazar günü, babamlar büyükannelere gidince, yarım kalan işi tamamlamayı aklıma koydum. Gittim, sabunlu sıcak sularla yıkandım, en iyi giysilerimi giyindim, sırf sizi görmek için kiliseye gittim. Sizi orda gördüm ve ölmeye kararlı, eve döndüm. Yalnız, güzel bir biçimde, huzur dolu ölmek istiyordum, hiç acı çekmeden. Birden, mürver çalıları altında uyumanın tehlikeli olduğunu anımsadım. Bir tane tam açmış olanı vardı, dallarımı yolup, bu çiçek açmış yulaflıkların içine uzandım. Hiç fark ettiniz mi, yulaflar nasıl da yumuşaktır? Tıpkı insan teni okşar gibi... Neyse kapadım gözlerimi, uyuya kalmışım, uyandırdıkları zaman çok kötü bir haldeydim. Ama gördüğünüz gibi, ölmedim. Bütün bunları niye yaptım bilmiyorum. Sizi elde etme umudum yoktu, siz içinde doğduğum sınıfın hiçbir zaman dışına çıkamayacak oluşumu anımsatıyordunuz bana.

JULIE: Biliyor musun, senin ağzın iyi laf ediyor. Okula gitmiş olmalısın.

JEAN: Bir ara. Ama bir sürü roman okudum, tiyatro izledim. Ayrıca, eğitim görmüş kişilerin konuşmalarına kulak verdim, en çok yararlandığım şey de bu oldu.

JULIE: Yoksa çevrede dolaşıp ne konuştuklarımızı mı dinliyordun.

JEAN: Evet. Hem oldukça şeyler duydum! Arabada dolaşırken, kayıkta. Hele bir kez, Matmazel Julie, genç bir hanım arkadaşlarımızdan biriyle aranızda geçen konuşmaları duydum...

JULIE: Yaa! Neler duydun peki?

JEAN: Hiç, tekrar etmeyeyim daha iyi. Yalnız şunu söyleyeyim, şaşırdım doğrusu. O lafları nerden öğrendiniz aklım almadı. Belki de, aslında, sanıldığı kadar fark yok insanlar arasında.

JULIE: Nasıl söylersin bunu! Bizler sizin gibi mi davranıyoruz böyle nişanlıyken?

JEAN (Julie'ye dik dik bakar): Ya nasıl? O kadar saf yerine koymayın beni.

JULIE: Benim gönlümü kaptırdığım adam rezilin biriydi.

JEAN: Her zaman böyle söylediniz zaten işin sonunda.

JULIE: Her zaman mı?

JEAN: Herhalde her zaman. Böyle benzer durumlarda kaç kez dinlemişimdir bu sözü.

JULIE: Hangi durumlarda?

JEAN: Bu söz konusu durumlarda. Mesela, o en son...

JULIE (ayağa kalkar) : Kes. Dinlemek istemiyorum artık.

JEAN: O hanım arkadaşınız da aynı şeyi söylüyordu, ne tuhaf. Lütfen, ben yatmaya gidebilir miyim şimdi?

JULIE (incelik dolu): Yatmaya gitmek mi, üstelik Yazdönümü Gecesi?

JEAN: Evet. Ö kalabalıkta dans etmekten hoşlanmıyorum hiç.

JULIE: Al o zaman kayıkhanenin anahtarını, kayıkla gölde dolaştır beni. Güneşin doğuşunu izlemek istiyorum.

JEAN: Sizce bu akıllıca bir iş mi?

JULIE: Sanki adına bir leke sürülecek diye korkuyorsun!

JEAN: Niye olmasın? Aptal yerine konmak istemem; tam iyi bir duruma gelmeye çalışırken, karakersiz adamın biri diye kapı dışarı da edilmek istemem. Hem, düşünmem gereken biri var: Kristin.

JULIE: Demek, şimdi de Kristin.

JEAN: Evet ama bu arada sizi de düşünmüyor değilim. Bence yatmaya gidin.

JULIE: Ben senden mi buyruk alacağım yani?

JEAN: Yalnızca bunu alın, sizin kendi iyiliğiniz için. Lütfen. Çok geç oldu, uykusuzluk insanın başına vurur sonra. Yatın hadi. Hem, kulaklarım beni yanıltmıyorsa eğer, buraya

doğru yaklaşan sesler duyuyorum Beni arıyorlardır, bizi burada görecek olurlarsa, işiniz bitiktir.

(Koro, şarkı söyleyerek yaklaşır. Julle ile Jean konuşurken yer yer duyulan şarkı, köylüler içeri girince tam duyulur.)

Ormandan çıkıverdi iki kız,

Tridiri-ralla, tridiri-ra.

Biri yoksul, soğuktan üşümüş,

Tridiri-ralla-ra.

Öbürünün aklı, ya altın, ya gümüş,

Tridiri-ralla, tridirt-ra.

Ama ikisi de beş parasız

Tridiri-raılla-ra.

Al işte şu gelin tacım senin,

Tridiri-ralla, tridiri-ra

Gönlüm oysa yalnız ötekinin,

Tridiri-ralla-ra.

JULIE: Ben onları tanır severim, onlar da beni tanır sever. Bırak gelsinler. Bak gör.

JEAN: Hayır, Matmazel Julie onlar sevmez sizi. Nankördürler. İnanın bana. Dinleyin bakın, ne söylediklerine bir kulak verin... Yo, olmaz.

JULIE(kulak kabartır) : Bu söyledikleri şarkı ne?

JEAN: Alay ediyorlar, hem sizle, hem benle. .

JULIE: Olamaz! Korkunç şey! Korkak herifler!

JEAN: İnsanlar böyle sürüyen korkak davranırlar hep. Bu gibi ters durumlarda yapılacak tek şey kaçmaktır.

JULIE: Kaçmak mı? Nereye? Ne dışarı gidebiliriz ne de Kristin'ın odasına gidebiliriz.

JEAN: O zaman doğru benim odaya. Zorunlu hallerde kurallar işlemez. Hem bana güvenebilirsiniz. Gerçekten size yakından bağlı biri, bir dostunuzum ben.

JULIE: Ama ya... Ya seni odanda arayacak olurlarsa?

JEAN: Kapıyı kilitleyeceğim, içeri girmeye kalkarlarsa, ateş ederim. Hadi. (Yalvarır.)
Hadi, lütfen.

JULIE: (Sinirleri gergin) Söz mü?

JEAN: Yemin ederim.

(Julie hızla Jean'ın odasına girer Jean da heyecanla O'nu izler. Köylüler, şenlik giysileriyle, şapkalarında çiçekler, kemancının peşi sıra içeri girerler. Yapraklarla bezeli bir varil bira ile bir fiçı içkiyi masanın üstüne koyarlar, kendilerin bardak alıp cümbüşe başlarlar. Ortalık bir dans gösterisi halini alır. Halka olup dans ederler, sözsüz oyun oynarlar: “ Ormandan çıkıverdi iki kız ” şarkısı. Sonunda şarkı söyleye söyleye giderler. Julie girer. Mutfağın dağılmış haline bakar, ellerini ovuşturduktan sonra yüzünü pudralar. Jean girer, çok keyiflidir.)

JEAN: Gördünüz işte! İştittiniz değil mi? Burada kalabilir miyiz artık sanıyorsunuz?

JULIE: Yo hayır. Başka ne yapabiliriz ama?

JEAN: Kaçarız. Uzaklara. Geziye çıkarız.

JULIE: Geziye mi? Nereye?

JEAN: İsviçre'ye. İtalyan göllerine. Hiç gittiniz mi?

JULIE: Hayır. Güzel mi?

JEAN: Ah! Bitmeyen bir yaz, portakallar, yeşillikler... Ah!

JULIE: İyi ama ne yaparız orada?

JEAN: Bir otel açarım. Birinci sınıf servis. Birinci sınıf müşteri.

JULIE: Otel mi?

JEAN: İşte size yeni bir yaşam. Hep yeni yüzler, yeni diller; sıkılacak, sinirlenecek zaman bile olmayacak, ne iş yapayım diye ortalıkta bakınmayacaksınız, işler kendiliğinden yürüyecek. Sabah akşam ziller, tren sesleri, gelip giden otobüsler ve kasaya şıkır şıkır akan altıncıklar. Yaşayacaksınız!

JULIE: Sen yaşayacaksın. Ya ben?

JEAN: Siz evin hanımı, kuruluşun baş tacı. Sizde o hava, o eda varken... Büyük bir başarı olacak: korkunç! Kraliçeler gibi oturacaksınız masanın başında, düğmeye bastınız mı köleleriniz harekete geçecek. Konuklar tahtınızın önünde kuyruk olup bekleyecekler ve sonra ellerindeki serveti oturduğunuz masanın üstüne bırakıp gidecekler, sinirli sinirli. Bilmezsiniz siz eline hesap pusulası verince nasıl bir titreme alır insanları. Ben hesapları tuzlu yaparım, siz de en tatlı gülüşünüzle ballandırırınız. Ah, haydi gidelim buradan! (cebinden bir tren pusulası çıkarır.) Hemen şimdi, ilk trenle. Altı otuzda Malmö'de oluruz. Hamburg ya sabah sekiz kırkta, Frankfurt-Basel ertesi gün, sonra St. Gothard geçidinden Como, diyelim, üç gün. Üç gün!

JULIE: Bütün bunların hepsi çok güzel. Ama beni yüreklendirmelisin Jean. Beni sevdiğini söyle. Gel kucakla beni.

JULIE: (İsteksiz isteksiz) Çok isterdim, ama göze alamam. Bu evde bu şey olmasın yine. Sizi seviyorum, bunu söylemeye hiç gerek yok. Herhalde kuşku duymuyorsunuz bundan, değil mi Matmazel Julie?

JULIE: (Utangaç, oldukça kadınsı) Matmazel mi? Bana Julie de. Aramızda hiçbir engel yok artık. Julie de bana.

JEAN: (Huzursuz) Diyemem. Bu evin içinde olduğumuz sürece engeller var ikimizi ayıran. İşte, geçmişteki günler, Kont, hepsi surda. Ona gösterdiğim bağlılığı kimseye göstermedim ben. Eldivenlerini iskemlenin üstünde görsem, yeter işte, hemen ufalırım. Her zil çalışında bir at gibi ürperirim. Şu anda bile, şurada görkemli bir biçimde duran çizmelerine baktıkça sırtımın iki büklüm olduğunu duyuyorum. (Çizmelere tekme

sallar.) Bunlar hep biz çocukken kafamıza sokulmuş, dar görüşlü, eski düşünceler... Ama geçer gider, akılda bile kalmaz. Bir başka ülkeye gitsen yeter, bir başka cumhuriyete, uşak giysileri neymiş orda görün, herkes önümde eğilecek. Evet, iki büklüm eğilecek herkes, bense dimdik ayakta. Eğilmek için yaratılmamışım ben. Aklım var, kişiliğim var, o ilk dala bir ulaşayım nasıl tırmanıyormuşum görsünler. Bugün bir uşağım, gelecek yıl mülk sahibi, derken on yıl içinde koca bir servet yığarım, sonra ver elini Romanya, takıp takıştırır, belki de bir kont olur çıkarım.

JULIE (üzgün.): Ne iyi olur.

JEAN: Biliyor musunuz, Romanya'da bir unvan satın alabilir insan kendine, siz de kontes olursunuz sonra. Benim kontesim.

JULIE: Hiçbiri umurumda değil. Ben o şeyleri arkada bırakıyorum. Sen sadece beni sevdiğini söyle, çünkü söylemezsen... Söylemezsen eğer o halde ben neyim?

JEAN: Size bin kez söyleyeceğim bunu, ama sonra. Burada olmaz. Duygusallığın yeri değil şimdi, yoksa her şeyi yitiririz. Akıllı insanlar, gibi soğukkanlı bir biçimde götürmeliyiz işi. (Bir puro çıkarır, ucunu ısırp ateşler.) Siz şuraya oturun ben de buraya, bir şey olmamış gibi karşılıklı konuşalım.

JULIE: Aman Tanrım, hiç duygu deneri şey yok mu sende?

JEAN: Var. Herkeste ne kadar varsa, bende de o kadar var. Ama ben duyguları denetlemesini bilirim.

JULIE: Az önce ayağımı öpüyordun. Şimdiyse...

JEAN (sert sert): Evet o, o zamandı. Şimdi üstünde düşünmemiz gereken şeyler var.

JULIE: Böyle sert konuşma benimle.

JEAN: Sert konuşmuyorum. Akli başında birtakım sözler söylüyorum sadece. Bir çılgınlıktır oldu, tamam ikincisi olmasın. Kont her an dönebilir, o daha dönmeden geleceğimizi kararlaştırmalıyız. Peki, tasarılarım için ne diyorsunuz? Aklınız yattı mı?

JULIE: Fikir çok iyiye benziyor, yalnız bir şey var. Böyle büyük bir girişim, oldukça sermaye ister. Var mı sende?

JEAN: (purosunu çiğner) Var tabii. Mesleki beceri, geniş deneyim, yabancı dil. Sanırım, bunlar esaslı bir sermaye eder.

JULIE: Ne yazık, bir tren bileti bile alınmaz bununla.

JEAN: Çok doğru. İşte bu yüzden ortaya bir miktar nakit para atıp, beni destekleyecek birine ihtiyacım var.

JULIE: Bir anda nasıl bulunur?

JEAN: Eğer ortağımısınız bulursunuz.

JULIE: Bulamam. Kendi adıma beş param yok. (Bir an.)

JEAN: O halde bitti her şey.

JULIE: Yaa, sonra?

JEAN: Neysek öyle sürüp gideceğiz...

JULIE: Bu çatı altında senin metresin olarak mı yaşayacağımı sanıyorsun? Herkes beni izleyecek. Babamın yüzüne nasıl bakarım sonra? Yo. Buradan götür beni, bu utanç dolu, aşağılayıcı durumdan uzaklaştır. Ah Tanrım, ben ne yaptım? Tanrım, Tanrım! (Ağlar.)

JEAN: Şimdi de bunu mu tutturdunuz, demek böyle? Ne yapmışsınız sanki? Başkalarının hep daha önce yaptığı şeyler.

JULIE (sarsılarak): İşte, beni hor görüyorsun şimdi. Düşüş başladı, düşünüyorum.

JEAN: Bana kadar düşün, sizi ancak o zaman kaldırabilirim.

JULIE: Niye bu kadar kapıldım acaba sana? Gücsüzün güçlüye, düşenin yükselene kapılması bu mu acaba? Yoksa aşk mı? Aşk bu mu? Biliyor musun sen aşk nedir?

JEAN: Ben mi? O sizin savınız. Daha önce hiç sevgilim olmadı mı sanki?

JULIE: Senin neler çıkıyor ağzından, aklından neler geçiyor!

JEAN: Bana bunu hayat öğretti, ben buyum. Görüyorsunuz, ne isteriyeye kapılmak bir işe yarar, ne oturup hava basmak. Aynı gemideyiz şimdi, Buyurun küçük hanım, size özel

bir şey vereyim. (Çekmeceyi açar, şarap şişesini çıkarır, daha önce kullanılmış iki kadehe şarap doldurur.)

JULIE: Nerden buldun sen o şarabı?

JEAN: Kilerden.

JULIE: Babamın Burgonya şarabı o.

JEAN: Ne olmuş yani? Damadına...

JULIE: Ben de kalkmış bira içiyorum.

JEAN: Bu sizin zevkinizin benimki kadar ince olmadığını gösterir sadece.

JULIE: Hırsız!

JEAN: Siz söylenip duracak mısınız?

JULIE: Aman Tanrım Adi bir hırsızla suç ortaklığı! Korkütük sarhoş muydum ben ne? Bütün gece düş mü gördüm? Yazdönümü Gecesi, sözde masum eğlenme gecesi.

JEAN: Masum mu?

JULIE: Dünyada benim kadar alçalmış biri var mıdır acaba?

JEAN: Zaferi siz kazandınız. Siz kendi üstünüze ne almıyorsunuz? Ya içerdeki Kristin'e ne demeli? Onu duygusuz biri mi sanıyorsunuz?

JULIE: Önceleri öyle sanmıyordum, ama şimdi evet. Bir hizmetçi parçası, her zaman hizmetçi parçasıdır.

JEAN: Bir orospu da orospudur.

JULIE (elleri kenetlenmiş, diz üstü yığılır): Ey büyük Tanrım, benim şu adi yaşamıma bir son ver! Battığım şu pislikten çıkar! Kurtar beni! Kurtar!

JEAN: Doğrusu üzülüyorum sizin için. O soğan tarhlarının içindeyken, sizi yukarda, güller arasında gördüğüm zaman... Evet, şimdi söyleyeceğim işte siz... Bütün öbür oğlanlar gibi, benim de aklımdan o çirkin düşünceler geçti.

JULIE: Yani, benim yüzümden ölmek isteyen senin mi aklımdan geçti bütün bunlar?

JEAN: Yulafliklarda ki mi? Onlar laftı sadece.

JULIE: Yalandı yani.

JEAN (uykulu uykulu): Az çok. Sanıyorum, bir olay oku-muştum bir gazetede, bir baca temizleyicisi, birtakım farelere dayanamadığı için ifade vermek zorunda kalınca, leylak dolu bir sandığa girip saklamış kendini.

JULIE: Demek sen o adamsın.

JEAN: Doğrusu, bir şeyler uydurmam gerekiyordu. Kadınlar düş kuracakları şeyleri severler.

JULIE: Hayvan.

JEAN: Merde!

JULIE: Şimdi şahinin arkasını gördün işte.

JEAN: Tam arkası sayılmaz.

JULIE: Senin o ilk daim ben olacaktım bir de.

JEAN: Çürük çıktı.

JULIE: Otelin baş tacı olacaktım.

JEAN: Bense başı.

JULIE: Kasada oturup, müşterileri kendine çek, sonra da he-sapları şişir.

JEAN: Ben yapmıştım.

JULIE: İnsan bu denli çirkefe batar mı hiç!

JEAN: Temizleyin o halde.

JULIE: Hizmetçi bozuntusu seni! Pis yamak! Sana laf edildi mi kalk ayağa.

JEAN: Hizmetçi bozuntusunun yosması! Pis yamak orospusu! Sen mi kaldın bana adiliği öğretecek? Sizin bu akşamki adiliğinizi kimse yapmaz bizde. Hiçbir hizmetçi kız kendini bir erkeğin kollarına böyle atmaz! Siz hiç gördünüz mü benim sınıfımdan bir kız bu işi bu biçimde yapmaya kalksın? Ben görmedim. Bunu yalnız hayvanlarla orospular yapar.

JULIE (yıkılır): Devam et. Hırpala, üstümde tepin, bunların hepsini hak ettim. Çürümüşüm ben. Ama yardım et! Varsa bunun bir çaresi, yardım et!

JEAN (daha incelik dolu): Sizinle yatma onuruna ermiş olmamda kendi payımı yadsımıyorum, ama bir düşünün, benim yerimde bir kimse, siz hiç kendiniz istemeseniz, sizin niyetlendiğiniz şeye yeltenebilir mi? Hâlâ şaşkınlım doğrusu...

JULIE: Üstelik onurlu.

JEAN: Pek tabii. Hem zafer başımı döndürecek kadar çabuk oldu.

JULIE: Devam et beni hırpalamaya.

JEAN (ayağa kalkar): Yo hayır. Tam tersine, söylediklerim için özür dilerim. Ben yere düşene el kaldırmam, hele bir kadınsa, kesinlikle hayır. Yalnız şunu yadsımayacağım, aşağıdan göz kamaştıran şeyin aslında ay ışığı olduğunu fark etmesi, şahinin arkasının boz rengi olduğunu, o güzel yanakların pudralı, cilalı tırnakların içi pis, güzel kokulu mendillerin ise kirli olduğunu-anlaması, sonunda insanı azıcık tatmin ediyor. Ama öte yandan, insanın ulaşmaya çabaladığı o yerin, öyle ne yüksek, ne de gerçek olduğunu fark edişi, insanı üzüyor aslında. Yanınızda çalışan aşçı kadından, daha da aşağılara, düştüğünüzü görmek çok acı bir şey. Yaz sonunda çiçeklerin yağmurdan yerlere düşüp, çamura bulandığını görmek kadar acı.

JULIE: Sanki benim üstümmüş gibi konuşuyorsun.

JEAN: Sanki değil, öyle. Unutmayın, ben sizi bir kontes yapabilirim, ama siz beni bir kont asla.

JULIE: Ben bir kont çocuğuyum zaten sense hiçbir zaman olamazsın.

JEAN: Doğru, ama bir kont babası olabilirim.

JULIE: Hırsızsin sen. Ben hırsız değilim.

JEAN: Hırsızlıktan daha kötü, daha aşağılık şeyler de vardır. Hem, ben bir evde çalışırken kendimi o evin bir üyesi gibi görürüm, ailenin çocuklarından biri olarak. Çocukların öbek öbek böğürtlenlerden bir tane koparması hırsızlık sayılmaz. (Tutkusu kabarıyor) Matmazel Julie, siz parlak bir kadınsınız, yakışmazsınız benim gibi birine. Bir deliliktir yaptınız, şimdi kendinize bana âşık olduğunuzu inandırmaya çalışarak, yaptığınız hatayı kapatmaya çalışıyorsunuz. Beni fizikçe çekici bulabilirsiniz belki, ama bana âşık değilsiniz, bu sizin aşkınızın da benimkinden daha, yüce olmadığını gösterir. Ama bana bir hayvan gözüyle bakmanız, kendimi size hiç sevdirememiş olmam, asıl bu hoş değil.

JULIE: Sen öyle mi sanıyorsun?

JEAN: Yoksa beni sevmeniz için bir umut var mı sizce? Benim sizi sevmem için var tabii. Bir kez, güzelsiniz çök, davranışlarınız ince, (Julie'nin elini tutar) iyi yetişmiş birisiniz, isteyince yumuşak başlı da olabiliyorsunuz. Bir erkeğin yüreğinde açtığınız yangın kolay sönecek cinsten değil. (Kolunu dolar.) Tatlı bir şarap gibisiniz, çeşni dolu, hele o öpücükleriniz... (Julie'yi kendine doğru çekmek ister, Julie kurtulur.)

JULIE: Bırak beni! Bu yolla beni elde edemezsin.

JEAN: Hangi yolla ederim peki? Sizi öpücüklerle güzeli sözlerle, sizi utançtan kurtaracak, bir geleceği düşünmekle elde edemedikten sonra nasıl edebilirim?

JULIE: Nasıl mı? Nasıl, bilmiyorum. Başka bir yol yok. Senden tiksiniyorum, farelerden tiksindiğim kadar tiksiniyorum, ama yine de kaçıp uzaklaşamıyorum senden.

JEAN: Birlikte kaçalım o halde.

JULIE (kendini toparlar): Kaçmak? Evet, kaçalım çok yorgunum ama. Bana bir kadeh şarap ver. (Jean şarap koyar. Julie saatine bakar.) Önce konuşmamız gerek. Zamanımız az. (Kadehtekini bitirir, yeniden doldurması için Jean'a uzatır.)

JEAN: O kadar çok içmeyin, başınız döner.

JULIE: Ne çıkar?

JEAN: Ne mi çıkar? Sarhoşluk ayıptır. Neyse, söyleyeceğiniz şey ne?

JULIE: Buradan kaçıp uzaklaşmamız gerek, ama önce konuşmalıyız ya da, daha doğrusu, ben konuşacağım, çünkü hepsen konuştun şimdiye kadar. Bana kendi yaşamını anlattın, şimdi de ben anlatacağım sana, şu geziye çıkmadan önce birbirimizi iyice tanıyalım.

JEAN: Durun. Özür dilerim ama sırlarınızı bana açmakla pişman olmayasınız?

JULIE: Hani dostumdu?

JEAN: Orası öyle, ama pek güvenmeyin bana.

JULIE: Bunu söyleyemezsin. Neyse, herkes sırlarımı biliyor zaten. Dinle şimdi. Annem varlıklı bir ailede doğmamış, orta halli insanlar arasında büyümüş; cinsel eşitlik, kadın hakları gibi yeni fikirlerle yetişmiş. Evliliği oldukça yanlış bir şey olarak görüyormuş. Nitekim babam ona evlilik önerdiği zaman, hiçbir zaman karisi olmayacağını söylemiş kendisine... Sonunda oldu, o başka. Annemin isteği dışında dünyaya gelmişim, öyle sanıyorum, bu yüzden kendi başıma buyruk kaldım, ama oğlan çocuklar ne yapıyorsa be-nim de onları yapmam gerekiyordu, sırf kadınların erkeklerden daha aşağı kalmadığını kanıtlamak için. Oğlan çocukları gibi giyiniyordum; ata binmeyi öğrendim, oysa süthaneye girmem yasaktı. Giydirip kuşatıp ava yolluyordu annem beni; tarla bile sürdürdüler. Malikânede çalışan bütün erkeklere kadınların işleri verilmişti, kadınlara da erkeklerin işleri, ortada ne varsa birbirine girdi, konu komşunun eğlencesi olduk. En sonunda, anlaşılan, babam kendine gelip, karşı çıktı. Ne varsa değiştirdi, işleri kendi bildiği biçimde yürütmeye başladı. Annem de hastalandı, nesi vardı bilmiyorum, ama tuhaf nöbetler geçirip, sandık odasına ya da bahçeye saklanıyordu. Bütün gece dışarıda kaldığı olurdu, Derken, duymuşsundur mutlaka, o büyük yangın çıktı. Konak, ahırlar, ambarlar, her yer yanıp kül oldu. Hem çok kuşku uyandıran bir biçimde. Çünkü tam sigortanın yenilenmesi gerektiği gün çıktı olay, babam yeni taksidi göndermiş, ama postacının bir dalgınlığı yüzünden, gideceği geç yere ulaşmış. (Kadehine yeniden şarap doldurur içer.)

JEAN: İçmeyin artık.

JULIE: Ne fark eder? Yoksul düşmüştük. Araba içlerinde yatıyorduk. Burayı kurmak için babam parayı nerden bulacağını bilemiyordu, derken annem kendisine eski bir dostunu önerdi ödünç para alması için, buralı bir tuğla imalatçısı. Babam o borç parayı aldı, üstelik faizsiz olduğunu öğrenince, şaşırıp kaldı. Böylelikle burası yeniden yapıldı. (İçer.) Biliyor musun yangını kim çıkartmış?

JEAN: Anneniz hanımefendi.

JULIE: Biliyor musun, kimmiş o tuğla imalatçısı adam?

JEAN: Annenizin aşığı.

JULIE: Biliyor musun peki para kiminmiş?

JEAN: Durun... Yo, onu bilmiyorum işte.

JULIE: Annemin kendi parasıymış.

JEAN: Yani Kont'un ortada başka bir anlaşma yoksa tabii.

JULIE: Ortada anlaşma filan yok. Annemin kendi adına biraz parası vardı, o paraya babam karışın istemiyordu, bu yüzden parayı gidip dostuna yatırdı.

JEAN: O da yürüttü.

JULIE: Olay, bu. Adam paraya el koydu. Babam öğreniyor her şeyi. Eli kolu bağlanıyor, ne karısının sevgilisine para ödeyebilir, ne de o paranın kendi karısının parası olduğunu kanıtlayabilir. Sırf evin efendisi kesildiği için, annemin kendisinden aldığı bir öç bu. Babam, bu yüzden az kalsın öldürüyordu kendini, hiç değilse böyle bir söylenti oldu. Kendini vurmaya kalkışmış da yarıda kalmış. Daha sonra, babam devam etti yaşadığı hayata, annemse bütün o yaptıklarını çok pahalıya ödedi. Düşün, o beş yıl ne oldu benim için. Doğallıkla babama yakınlık duysam bile, annemin yanını tutuyordum, gerçekleri bilmiyordum çünkü. Erkeklerle güvenmemeyi, erkeklerden tiksinemeyi annemden öğrendim, bilirsin, annem bütün erkek milletinden nasıl iğrenir. Ben de ona söz verdim, hiçbir erkeğin kölesi olmayacağım diye.

JEAN: Demek o savcıyla nişanlanmanızın nedeni bu.

JULIE: Benim kölem olsun diye.

JEAN: O da olmak istemedi.

JULIE: Yoo, istemez olur mu, fırsat bulamadı. Canımı sıktı çünkü.

JEAN: Ahırın avlusunda gördüğümde o şey olmasın?

JULIE: Neymiş gördüğün o şey?

JEAN: Nişanı bozan oydu.

JULIE: Yalan. Nişanı bozan benim. O mu kendisinin bozduğunu söyledi? Alçak adam.

JEAN: Adam alçak değil. Siz erkeklerden tiksiniyorsunuz herhalde, Matmazel Julie?

JULIE: Evet... Pek çok. Ama o güçsüzlük anı üzerime indiği zaman, ah... o utanç!

JEAN: O halde benden tiksiniyorsunuz?

JULIE: Tiksilmek de laf mı? Bir hayvan gibi gebertebilirim seni, seve seve.

JEAN: Kuduz köpek vurur gibi!

JULIE: Evet.

JEAN: Ama ne ateş edecek silah var burada, ne de bir köpek. Ne yapacağız şimdi?

JULIE: Uzaklara gidelim.

JEAN: Geri kalan ömrümüzü daha çekilmez hale getirmek için mi?

JULIE: Yo, kendimizi eğlendirmek için, birkaç günlüğüne, bir haftalığına, eğlence sona erene kadar, sonra da, ölmek üzere...

JEAN: Ölmek mi? Ne saçma! Bence bir otel açmak ondan çok daha iyi.

JULIE (söylenenleri dinlemez) : ... Como Gölü kıyılarında ölmek, hep güneşliktir orası, Noel'de yeşil ağaçlar olur, sarı portakallar.

JEAN: Como Gölü sağanak yuvasıdır, dükkânlardan, başka hiçbir yerde de portakala rastlamadım. Ama turistler için güzel yer. Birçok kiralık villa var, şey, halayına çıkan

çiftler için. Kârlı bir iş. Niye biliyor musunuz? Çünkü hepsi altı aylık fiş doldurur, sonra üç haftada gider.

JULIE (saf saf) : Üç haftada mı? Niye?

JEAN: Niye olacak, kavga ederler. Ama ödenecek kira parası değişmez. Sonra yeniden kiraya verilir orası. Bu da böyle gider artık, çünkü aşk çok ama hep kısa aşklar.

JULIE: Benimle birlikte ölmek istemiyor musun?

JEAN: Ölmeyi hiç istemiyorum.. Nedenine gelince, yaşamayı seviyorum, sonra insanın canına kıymasını, o canı bize vermiş olan Tanrı'ya işlenmiş bir suç olarak görüyorum.

JULIE: Sen mi Tanrı'ya inanıyorsun, yani sen?

JEAN: Tabii, inanmaz olur muyum? Her pazar kiliseye giderim. Bakın, bütün bunlardan ben yoruldum artık. Yatmaya gidiyorum.

JULIE: Sahi mi! Her şeyi böyle yarı yolda bırakacağımı mı sanıyorsun? Mahvettiğin kadına ne borçlusun biliyor musun?

JEAN (Para kesesini çıkarır, masanın üstüne bir gümüş teklik atar) : Buyurun. Kimseye borçlu kalmak istemem

JULIE (yapılan hakareti görmezlikten gelmeye çakşır.) : Yasalar ne diyor bilmiyor musun?

JEAN: Ne yazık ki erkeği iğfal etmek suçundan kadını cezalandıran bir yasa yok.

JULIE: Uzaklara gitmek, evlenmek, sonra da boşanmak, bunun dışında bir çare var mı sence?

JEAN: Ya bu mesalliance' sını reddedersem?

JULIE: Mesalliance mı?

JEAN: Evet, benim için öyle. Benim kanım sizinkinden çok daha soylu, anlıyor musunuz? Kundakçılık yapmış kimse yok benim ailemde.

JULIE: Nerden biliyorsun?

JEAN: Karşıtını kanıtlayamazsınız, ondan, çünkü nüfus memurluğundaki dışında hiçbir aile kaydımıza rastlanmaz. Oysa çalışma odasındaki masanın üstünde duran kitapta, soy kütüğünüzü gördüm. Ailenizin kurucusu kimmiş biliyor musunuz? Danimarka Savaşı sırasında karısının bir gece Kral'la yatmasına göz yuman bir değirmenci. Benim soyumda böyle biri yok. Benim soyum yok hiç, ama ben bir başlangıç olabilirim.

JULIE: İşte, böylesine aşağılık birine güvenmenin, aile onurunu ayaklar altına almanın sonu bu...

JEAN: Onurunu yitirmek! Eh, ben size söylemiştim. İçmeyin diye. İnsanın dili çözülür. Oysa insan ağzını sıkı tutmalı.

JULIE: Ah, nasıl utanıyorum, hem acı bir biçimde! Hiç değilse sevseydin beni!

JEAN: Bakın, son kez soruyorum, ne istiyorsunuz? Gözlerimden yaşlar mı aksın? Kırbacınızın üstünden mi atlayayım yoksa? Sizi öpüp, Como Gölü'ne mi götüreyim üç haftalığına, sonra da... Ne yapayım yani? İstedığınız şey ne? Dayanılmaz bir hal aldı, kadınlarla oynaşmanın sonu bu zaten. Matmazel Julie, ne denli çaresiz olduğunuzu görüyorum; biliyorum, bir cehennemdesiniz, ama anlamıyorum sizi. Bizde böyle sahneler olmaz, birbirimizden tiksilmeye vardırılmaz işi. Boş zamanlarda eğlence olsun diye sevişiriz, sizin gibi bütün gece uzatmayız. Siz hastasınız herhalde. Mutlaka hastasınız.

JULIE: O halde yumuşak davran bana. Bak, az çok insan gibi konuşuyorsun şimdi.

JEAN: Siz de insan gibi davranın o halde. Suratıma tükürüyorsunuz, sonra da temizlemiyorsunuz.

JULIE: Yardım, yardım et bana! Ne yapayım, nereyi gideyim, söyle!

JEAN: Tanrım, sanki ben biliyorum da!

JULIE: Oynattım, iyice oynattım, ama bunun bir çıkış yolu olmalı.

JEAN: Oturun yerinize, sesinizi de kesin. Kimsenizi bir şeyden haberi yok.

JULIE: Yapamam. Herkes biliyor. Kristin biliyor.

JEAN: Kimse bilmiyor, hem böyle bir şeye kimse inanmaz.

JULIE (duralar) : Ama yeniden başımıza gelebilir.

JEAN: Orası doğru.

JULIE: Sonuçları da ortaya çıkabilir.

JEAN (ürküntü içinde) : Sonuçları mı? Ne aptalım ben, aklıma gelmemişti bu. Evet, gitmekten başka çare yok. Hemen. Ben sizle gelemem. Kendimizi ele vermiş oluruz. Siz tek başınıza gitmelisiniz, uzaklara, neresi olursa?

JULIE: Tek başıma mı? Nereye? Gidemem.

JEAN: Gitmeniz gerek. Hem de Kont dönmeden. Kalırsanız başımıza neler gelecek biliyoruz. Nasılsa bir ayıp işlemişsiniz, artık bir kez oldu diye, bir daha olmasını bekleyeceksiniz. Sonra gittikçe daha sabırsızlanıp yakayı ele vereceksiniz. Yo. Uzaklara gidin siz. Sonra Kont'a mektup yazıp, her şeyi anlatın, o kişinin ben olduğumu söylemeyin ama. Aklına bile getirmez zaten, hem getireceğini de hiç sanmam.

JULIE: Sen de gelersen giderim.

JEAN: Çıldırдың mı siz? Ertesi gün başlıklara geçeriz. "Matmazel Julie uşağıyla birlikte tündü." Kont da işin peşini bırakmaz hiç.

JULIE: Gidemiyorum işte, kalamıyorum da. Öylesine yorgun, öylesine bitkinim ki. Bana sen buyruk ver. Yönet beni. Düşünemiyorum artık, hareket edemiyorum...

JEAN: Gördünüz mü, ne biçim güçsüzsünüz. Bir de dağı taşı ben yarattım gibisine, kendinize hava verip, burun kıvrırsınız! Peki, size buyruk vermeye başlıyorum o halde. Yukarı çıkıp giyinin. Gezi için para alıp, yine aşağı, buraya inin.

JULIE (uysallıkla) : Benimle gel.

JEAN: Sizin odanıza mı? Yine çıldırдың. (Bir an duralar.) Hayır! Haydi, hemen. (Julie'nin elinden tutup kapıya doğru götürür.)

JULIE (yarı yolda) : Benimle yumuşak konuş, Jean.

JEAN: Buyruklar kulağa hep sert gelir. Şimdi işte anladınız bunu. Şimdi anladınız. (Yalnız başına kalan Jean, derin bir soluk alır, masanın başına geçer, bir defter kalem çıkarır, arasıra yüksek sesle toplama yapar. Gün ağarmak üzeredir. Kristin, elinde Jean'ın boyunbağı ve beyaz önlüğü, üstünde kiliseye gitmek için giydiği giysiler, içeri girer.)

KRISTIN: Aman Tanrım, şu ortalığın haline bakın! Derdiniz neydi? (Lambayı söndürür.)

JEAN: Ah, Matmazel Julie bütün milleti buraya çağırdı. O gürültüde uyuyabildin mi bari? Duymadın mı hiçbir şey?

KRISTIN: Kütük gibi uyudum.

JEAN: Kiliseye gitmek için hazırlanmışsın bile.

KRISTIN: Bugünkü törene birlikte gitmek için sen söz vermiştin ya.

JEAN: Vermişsem vermişim. Bakıyorum, peşkirimle fırıfırımı da almışsın. Hadi, gel öyleyse. (Oturur. Kristin, onu giydirmeye başlar. Bir an. Uykulu uykulu konuşur.) Nedir bugünkü vaaz?

KRISTIN: Sanıyorum, Hz. Yahya'nın başının kesilmesi.

JEAN: Artık uzar da uzar. Hey, boğacaksın beni! Of Tanrım, nasıl da uykum var, gözümden akıyor!

KRISTIN: Belli, ne yaptınız bütün gece? Yüzün yemyeşil.

JEAN: Hiç, oturup Matmazel Julie ile konuştuk.

KRISTIN: O da kendine nedir yakışan bilmiyor. (Bir an)

JEAN: Kristin diyorum.

KRISTIN: Ne var?

JEAN: Gerçekten tuhaf, değil mi, bir düşününce? Onu yani.

KRISTIN: Neymiş tuhaf olan?

JEAN: Bütün hepsi. (Bir an.)

KRİSTİN (masanın üstünde yan içilmiş duran kadehlere çıkar) : Karşılıklı içtiniz mi bir de?

JEAN: İçtik.

KRİSTİN: Utan utan. Yüzüme doğru bak bakayım.

JEAN: Bakıyorum.

KRİSTİN: Doğru mu? Doğru mu?

JEAN (bir an geçtikten sonra) : Evet, doğru.

KRİSTİN: Ah! Hayatta inanmazdım buna. Ne kadar bayağı!

JEAN: Onu sahiden kıskanmıyorsunuz ya?

KRİSTİN: Niye kıskanacaktım. Clara ya da Sophie olsaydı, gözlerini oyardım. Ama onun yüzünden öyle şey sapmam ben. Nedenini bilmiyorum, işte böyle. Yine de iğrenç bir şey.

JEAN: O halde kızılıyorsun ona.

KRİSTİN: Yo. Sana kızılıyorum. Kötülük sende, kötülüğün büyüğü. Zavallı kız. Şimdi diyeceğime kulak ver, ben burada durmam artık, ev sahibine saygı kalmamış.

JEAN: Ne saygısı göstereceğiz ki onlara?

KRİSTİN: O kadar akıllı geçindiğine göre senin bilmen gerekir. Saygıya değmeyen kimseler yanında çalışılır mı hiç, sen ister misin? Ben kendimi küçültmem doğrusu.

JEAN: Onların bizlerden daha iyi olmadığını anlamak insanın içini rahatlatıyor.

KRİSTİN: Hiç öyle düşünmüyorum ben. Onlar eğer daha iyi değillerse bizden, o zaman, bizim için geriye ne kaldı. Ah, Kont'u düşün bir de! O adamı düşün. Zaten çok çekmiş. Yo, ben artık durmam burada. Hele senin gibi biriyle! Ö savcı olsaydı bu durumda, ya da, onun kendi sınıfından biri...

JEAN: Niye, terslik nerde...

KRISTIN: Of, sen kendince haklısın, ama ne olursa olsun, ne dense densin, bir sınıfla öbür sınıf arasında her zaman bir fark vardır. Yo, böyle şey yutmam ben. Bizim o caka satan, erkeklere öyle yukardan bakan kimsenin yanına bile yaklaşabileceği akla hayale gelmeyen küçük hanım kalksın da senin gibi birine kendini versin! Diana, kapıcının finosunun peşinden gitti diye az kalsın zavallı köpeği vurduruyordu. Yo, şunu söyleyeyim!... Neyse, ben burada durmam artık. Ekim'in tam yirmi dördünde ayrılıyorum buradan.

JEAN: Peki sonra?

KRISTIN: Hazır ağzından çıkmışken söyleyeyim, eğer evleneceksek, kendine yeni bir işyeri bakınmanın tam sırası.

JEAN: Niye ki? Evlendiğimde kendime buradan iyi yer nerden bulurum?

KRISTIN: Biliyorum, bulamazsın. Ama bir kamu kuruluşunda kapıcı ya da odacı olabilirsin. Devletin verdiği aylık azdır ama sağlamdır, dul ve yetimlere maaş bile bağlarlar.

JEAN: Hepsi çok iyi de, ben karımla çocuklarım için bir an önce ölmeyi düşünmüyorum. Doğrusu, daha iyi fikirlerim var.

KRISTIN: Bıktım senin şu fikirlerinden de, senden de. Birtakım yükümlülüklerin olduğunu unutma, kafanı çalıştırmaya başlarsan iyi edersin.

JEAN: Sıkma şimdi canımı, yükümlülükümü! Yeter artık. (Yukardan gelen bir sese kulak kabartır.) Her neyse bunları bir yoluna koymak için dünya kadar zamanımız var; Hadi hazırlan da artık kiliseye gidelim.

KRISTIN: Kim dolaşiyor yukarda?

JEAN: Bilmem, Clara'dır herhalde.

KRİSTİN (yürür): Sakın Kont biz farkında olmadan dönmüş olmasın?.

JEAN (korkar) : Kont mu? Yo, dönmüş olamaz, dönseydi zile basıp, beni çağırırdı.

KRISTIN: Tanrı yardımcımız olsun! Hiç böyle şeye rastlamadım. (Dışarı çıkar.)

(Güneş yükselmiş, ağaçların üstünden ışıkmaktadır. Gün ışığı, pencerelerden içeri yavaş yavaş süzölmeye başlar. Jean kapıya doğru gider, el sallar. Julie, gezi giysileriyle içeri girer, elinde üstü örtölü kuş kafesini sandalyenin üstüne bırakır.)

JULIE: Ben hazırım.

JEAN: Şışş! Kristin ayaklandı.

JULIE (çok sinirlidir) : Kuşkulandı mı bir şeyden?

JEAN: Hiçbir şeyden kuşkulandı. Aman Tanrım, bu ne hal?

JULIE: Bu hal de ne? Ne diyorsun?

JEAN: Ceset gibi sapsarı kesilmişsiniz, hem, kusura bakmayın, yüzünüz de kirli.

JULIE: Yıkayınca geçer (Leğene doğru gider, elini yüzünü yıkar.) Oldu işte. Bir havlu ver. Oo! Güneş çıkmış!

JEAN: Büyü bozuluyor.

JULIE: Evet, Yazdönümü Gecesi'nin büyüü... Dinle ama Jean. Sen de gel benimle yanıma para aldım.

JEAN (kuşkulu) :Yeter mi?

JULIE: Başlangıç için yeter. Gel benimle. Tek başıma yola çıkamam bugün. Unuttun mu, Yazdönümü Günü bugün. Boğucu bir trenin içine tıklıp kalacağım sonra, bir yığın insan gözlerini dikip bana bakacak. Ayrıca, her istasyonda durur tren, bense kanatlanmak istiyorum. Yo, yapamayacağım, yapamayacağım işte. Hem bir sürü anılar gelecek aklıma küçükken yaşadığım Yazdönümü Günleri. Sarmaşıklı kilise, çevresinde huş ağaçları, leylaklar, güzel donatılmış bir akşam sofrası, yakınlarımız, dostlar, gece bahçede dans ve müzik, çiçekler, eğlence. Ah, insan ne denli uzaklara giderse gitsin.

JEAN: Geliyorum ben de, elimizi çabuk tutalım ama çok geç kalmadan. Çabuk haydi.

JULIE: Giy üstünü. (Kafesi alır.)

JEAN: Eşya yok. Bizi ele verir.

JULIE: Yo, arabaya alabiliriz bunu.

JEAN (şapkasını alır) : Nerden çıktı şimdi bu, Tanrı adına? Ne bu?

JULIE: Hiç, benim yeşil ispinoz kuşum. Burada bırakmak istemiyorum.

JEAN: Eyvahlar olsun! Yanımızda bir de kafes mi taşıyacağız, yani? Çıldırılmışsınız. Bırakın o kafesi.

JULIE: Evden yanıma aldığım tek şey bu. Diana öyle kaçıp gittikten sonra, benimle ilgilenen tek canlı yaratık. Katı yürekli olma. Bırak alayım.

JEAN: Bırakın o kafesi diyorum size, yüksek sesle de konuşmayın. Kristin duyacak.

JULIE: Yo, yabancılara bırakamam onu. Öldür daha iyi.

JEAN: Verin şu minik canavarı o halde, boynunu koparayım.

JULIE: Acıtma ama, sakın acıtma.... Yo, yapamam.

JEAN: Verin şunu. Ben yaparım.

JULIE (kuşu kafesinden çıkarır, öper): Minik Serenacık, sen şimdi ölüp, beni yalnız mı bırakacaksın?

JEAN: Lütfen, olay haline getirmeyin. Biz burada sizin yaşamınız, sizin geleceğiniz için kaygılanıp duruyoruz. Hadi çabuk şimdi!

JEAN (Jean, Julie'nin elinden kuşu kapar, bir tahtaya yerleştirir, eline bir satır alır. Julie başını çevirir.) : Ateş etmesini öğreneceğinize, tavuk kesmesini öğreneydiniz, bir damla kan görünce baygınlık geçirmezsiniz.

JULIE (çığlık çığlığa): Beni de öldür! Öldür beni! Kılı bile kıpırdamadan masum bir yaratığın kanma giren adam. Ah, nasıl tiksiniyorum senden, iğreniyorum! Aramızda kan var üstelik. Lanet olsun, seni gördüğüme de, anamın rahmine düştüğüme de.

JEAN: Lanet okumakla bir şey elde edilmez. Gidelim hadi.

JULIE (sanki kendi isteği dışında, kuşun kesildiği tahtaya doğru yaklaşır) : Hayır, gitmiyorum daha. Gidemem... Bakacağım. Dinle! Bir araba sesi. (Gözünü tahta ile

satırımı ayırmaksızın dışarıyı dinler.) Demek, kan görünce dayanıyorum sence. O kadar güçsüz sanıyorsun beni. Ah senin kanını, beynini bir satır tahtasının üstünde görmeyi ne isterdim! Ne isterdim bütün o cinselliğin bir kan denizinde yüzün. Tutup kafatasından içerdim, sonra ayaklarımı göğsünün içinde yıkar, yüreğini olduğu gibi kızartıp yerdim. Demek güçsüzmüşüm ben. Demek seni sevdiğimi sanıyorsun, sanki benim rahmim senin tohumların için tutuşuyor, kalkıp senin dölünü bağrıma basıp onu kendi kanıyla besleyeceğim demek. Aklınca sana çocuk doğuracağım ve senin adını taşıyacağım. Bu arada, sorayım bari adın ne senin? Soyadını duymadım hiç. Olduğunu da hiç sanmam. Olsaydı, "Bayan Hovel" ya da "Bayan Dunghill" filan olurdu şimdi. Seni gidi köpek, boynuna taktığın o tasma, ceketinin üstündeki arma benim, uşak bozuntusu! Seni kendi aşçım ile paylaşıp, kendi hizmetçimin rakibesi oldum bir de! Of! Of!.. Aklınca korkağın biriyim, hemen kaçıp gideceğim. Yo, kalıyorum işte, çingar çıksın bakalım. Babam nasılsa dönecek... Bakacak, masanın çekmecesini kırılmış... Parası gitmiş. Çalacak zili, iki kez, uşağını çağırarak, sonra polise başvuracak... Ben de her şeyi anlatacağım. Her şeyi. Ah, ne güzel olurdu bütün bunlara bir son vermek, gerdek bir son! Babamın kalbi tutar ve ölür, bu da hepimizin sonu olur. Yalnız, sessizlik ve dinginlik... Sonsuz dinleniş. Soyumuzun arması tabutla birlikte göçüp gider, Kont'un soyu da... Uşağın soyu ise, yetimevine düşer, köprü altlarında başına defne dalları konur ve sonunda hapishaneyi boylar.

JEAN: İşte, soylu bir kan dile geldi! Kutlarım, Matmazel Julie. Yalnız, eldeki fırsatı kaçırmayın.

(Kristin, kilise için giyinmiş, elinde bir dua kitabı, içeri girer. Julie ona doğru koşar, kendisini koruması için kollarına atılır.)

JULIE: Bana yardım et, Kristin! Bu adamdan koru beni!

KRISTIN (kıpırdamaz, donuk bir biçimde) : Bu olup bitenler de ne bayram günü! (Satır tahtasını görür.) Bu ne iğrenç pislik? Ne demek oluyor bütün bunlar? Ne bağırıp duruyorsunuz öyle?

JULIE: Kristin, sen bir kadınsın; benim de arkadaşım. Şu alçaktan kolla kendini!

JEAN (şaşkın): Siz hanımlar dertleşirken, ben de gidip tıraş olayım. (Odasına tüyer.)

JULIE: Anla biraz. Dinle beni.

KRISTIN: Böyle sakat işlerden hiç anlamam. Üstünüzdeki bu yolculuk giysileriyle nereye gidiyorsunuz peki? Ö da başına şapkasını geçirmiş, öyle değil mi, ee?

JULIE: Dinle, Kristin, dinle. Sana her şeyi anlatacağım.

KRISTIN: Hiçbir şey bilmek istemiyorum ben.

JULIE: Dinlemelisin.

KRISTIN: Neyi? Jean'la yaptığımız saçmalığı mı? Umurumda bile değil, hiç ilgilendirmez beni. Ama onunla birlikte kaçmayı aklınıza koyduysanız, hemen bir son verelim bu işe.

JULIE (çok sinirli) : Lütfen, Kristin, sakın olmaya çalış ve dinle. Ne ben burada kalabilirim, ne de Jean, bu yüzden gitmemiz gerekiyor, uzaklara.

KRISTIN: Hım, hım!

JULIE (coşkuya kapılır) : Bak şimdi, bir fikrim var. Diyelim, üçümüz birden, uzaklara, İsviçre'ye gidip bir otel açsak, hep birlikte... Biraz param var, tamam mı?. Jean da ben de, bütün işi yürütürüz, sen de istersen mutfağın başına geçersin. Ne hoş, değil mi? Evet de, desene! Sen de bizim gelirsene her şey yoluna girer. Evet de hadi, evet! (Kristin'in boynuna dolanır.)

KRISTIN (donuk, düşünür) : Hım, hım.

JULIE (presto tempo) : Sen hiç yolculuk etmedin, Kristin? Dışarıya gidip dünyayı görmelisin. Bilmezsün trenle yolculuk ne hoştur, hep yeni yüzler, yeni ülkeler. Hamburg'dan geçerken hayvanat bahçesine uğrarız, çok seveceksin, tiyatroya, operaya gideriz... Münih'e varınca müzeler sevgilim, hem de Rubens'in, Raphael'in tabloları, biliyorsun, bunlar büyük ressamlar... Münih'i duymuşsundur değil mi? Kral Ludwig'in memleketi, hani deliren kral... Onun yaşadığı| yaşadığı şatoları görürüz, birkaçı tıpkı peri masallarındaki gibi... İsviçre çok yakın ondan sonra, Alpler. Alpleri düşün, Kristin'ciğim, yaz ortası karla kaplı... Portakallar var ayrıca, bütün yıl yeşil kalan ağaçlar...

(Jean kendi odasının kapısı önünde görünür; bir ucunu dışıyla, öbür ucunu sol eliyle tuttuğu kayışta usturasını bilir. Konuşulanları hoşlanarak dinler, arada bir başıyla onaylar. Julie konuşmasını sürdürür, tempo prestissimo.)

JULIE: Sonra bir otelimiz olur... Ben masada otururum, Jean konukları ağırlar, çarşıya çıkar, mektupları yazar... İşte sana yeni bir yaşam. Tren düdükleri, hareket eden otobüsler; yukarı, aşağı katlardan çalan ziller... Hesap pusulalarını düzenlemesi benden, tabii hesaplar kabarık olacak... Bilmezsin, iş hesapları ödemeye gelince yolcular nasıl sinirli olur. Sen de, kraliçeler gibi oturacaksın mutfakta. Tabii, ocağın başında dikilip duracak değilsin. Hep güzel şeyler giyineceksin, herkes görecek seni, hele sende o hava varken, yo, boş yere söylemiyorum günün birinde kendine koca bile bulursun... Zengin bir İngiliz, hiç şaşmam, yakayı en çabuk (Yavaşlar) onlar ele verir... Sonra zengin olup, kendimize Como Gölü üstünde bir villa yaptırırız... Tabii, arada sırada azıcık yağmur yağar, ama (Temposuz:) güneş de arada bir çıkar, sıkıcı değil o kadar, olmadı eve döneriz yine, geri döneriz. (Ara.) Buraya, ya da başka bir yere...

KRISTIN: Bakın, Matmazel Julie, bütün bunlara siz kendiniz inanıyor musunuz?

JULIE (tükenmiş): İnaniyor muyum?

KRISTİN: Ee..

JULIE (bitkin): Bilmiyorum. Hiçbir şeye inanmıyorum artık. (Tabureye çöker; başı elleri arasında, kollarını masaya dayar.) Yok bir şey. Bir şey yok.

KRISTIN (Jean'a doğru döner): Demek, kendi yolunu yapmaya çalıştın öyle mi? İ

JEAN (bozular, usturayı masaya koyar): Yolumu mu yapmışım? Ne konuşuyorsun sen? Matmazel Julie'nin tasarılarını işittin, bütün gece ayakta kaldığı için şimdi yorgun söylediği şey çok akıllıca bir tasarı.

KRISTIN: Ya, öyle mi? Benim buna yanaşacağımı mı sanıyorsan...

JEAN (Kristin'in sözünü keser) : Hanımının önünde doğru dürüst konuş. Duyuyor musun?

KRISTIN: Hanımım mı?

JEAN: Evet.

KRISTIN: Bak hele neler diyor!

JEAN: Neler ya, sen söylenenleri dinleyip, daha az konuşursan, iyi edersin. Matmazel Julie senin hanımın, hem otla olan saygını yitiren şey neyse, şimdi o şeyi kendin için düşün.

KRISTIN: Benim kendime yeterince saygım var her zaman,

JEAN: Başkalarını hor görmek için mi?

KRISTIN: Kendi konumumdan daha aşağıya düşmemek için. Kont'un aşçısı olan şu kadın, Kont'un at bakıcısıyla ya da domuz çobanıyla oldu mu hiç? Söyle bakayım,

JEAN: Yo, şansın varmış, erkek arkadaş olarak yüksek sınıftan birine çattın.

KRISTIN: Demek, Kont'un ahırından yulafları alıp, dışarıya satmak, yüksek sınıftan birinin işi.

JEAN: Sen de tam bunlardan söz edecek insansın ya, bakkaldan komisyon, kasaptan rüşvet alırken iyiydi.

KRISTIN: Hangi şeytan?...

JEAN Şimdi de kalkmış senin işverenin olan kimselere saygı duymuyorsun. Sen yani, sen!

KRISTIN: Benimle kiliseye geliyor musun sen? Çevirdiğin bu işlerden sonra sana iyi bir vaaz gerekir.

JEAN: Hayır, kiliseye gitmeyeceğim bugün. Sen kendin gider, kendi günahlarını çıkarırsın.

KRISTIN: Evet, hem sizinkileri bağışlatacak kadarını da geri getiririm. Kurtarıcımız, bizim bütün günahlarımız için, acı çekerek, haça gerilip öldü, eğer O'na inanç ve pişmanlık dolu gidersek, bütün günahlarımızı O kendi üstüne alır.

JEAN: Bakkaldan yapılan hırsızlıkları da mı?

JULIE: İnanıyor musun sen o şeye, Kristin?

KRISTIN: Bu benim yaşam inancım, burada olmam kadar kesin. İnancı daha çocukken öğrendim ben, bugüne kadar da sapmadım, Matmazel Julie. "Günahın çok olduğu yerde, Tanrı'nın merhameti daha çok olur."

JULIE: Ah, keşke ben de senin gibi inansaydım! Ah, keşke...

KRISTIN: Bakın ama Tanrı'nın o merhameti olmadan inanca erişilmez, herkese tanınmaz bu merhamet.

JULIE: Kime tanınır peki?

KRISTIN: O, merhametin nasıl olduğuyla ilgili büyük bir sırdır, Matmazel Julie, Tanrı hatır saymaz, ancak O'nun nedeni ki, en sonda gelen, en baştaki olur...

JULIE: Demek, O, sonda gelenlerin hatırını sayıyor.

KRISTIN (sözünü sürdürür) : ... ve bir devenin iğnenin ucundan geçmesi, bir zenginin cennete girmesinden daha kolaydır. İşte böyle, Matmazel Julie. Ben gidiyorum şimdi, tek başıma, seyis yolumun üstünde, söyleyeceğim, atları salmasın, Kont dönmeden buradan ayrılmak isteyenler olabilir belki. Hoşça kalın. (Çıkar.)

JEAN: Kör şeytan! Hep bir ispinoz kuşu yüzünden.

JULIE (bezgin) : Boş ver ispinozu. Bir çıkış yolu görüyor musun, son bir çare?

JEAN (düşünceli) : Hayır.

JULIE: Peki, sen benim yerimde olsaydın, ne yapardın?

JEAN: Sizin yerinizde olsam mı? Bir dakika. Bir kadın olsaydım eğer, düşmüş bir hanımefendi. Bilmiyorum. Ha, aklıma geldi.

JULIE (usturayı alıp, bir hareket gösterir): Bu mu?

JEAN: Evet. Ama ben yapmazdım, biliyorsunuz. Aramızda bir fark var.

JULIE: Sen erkek, ben kadın olduğumuz için mi? Aradaki fark ne?

JEAN: Kadınla erkek arasındaki o her zamanki fark.

JULIE (usturayı doğrultur) : Yapmak isterdim. Ama yapamam. Babam da yapmak istediği halde yapamamıştı.

JEAN: Yo, yapmak istemedi. Önce öç alması gerekiyordu.

JULIE: Şimdi de annem bir kez daha öç almış oluyor, benden dolayı.

JEAN: Babanıza hiç sevginiz olmadı mı, Matmazel Julie?

JULIE: Derin bir sevgi, ama ondan tiksinişmiş de olabilirim, bilinçaltı. Beni, kendi cinselliğimi hor görecektir biçimde yetiştirdi, yarı kadın, yarı erkek. Burada kabahat kimin? Babamın mı, annemin mi, yoksa benim mi? Kendi kabahatim mi? Benim olan hiçbir şeyim olmadı. Her düşüncüyü babamdan aldım, her duygu bana annemden geçti, şu son fikir de, hani herkesin eşit olduğu fikri, onu da nişanlımdan aldım, ona alçak demem bu yüzden. Kabahat nasıl benim olabilir? Kristin gibi, sorumluluğu İsa'nın üstüne mi atayım? Hayır, yeterinden çok onurluyum, hem babamın öğrettikleri dolayısıyla, yeterince de akıllıyım. Zengin birinin Cennet gidemeyeceği laflarına gelince, boş laftan başka bir şey değil, hele bankada parası yatıp duran Kristin hiç giremeyecek cennete. Kimin kabahati? Kabahat kimde ne fark eder? Ne olursa olsun, suçu ben yüklenip sonuçlarına katlanmalıyım.

JEAN: Evet, ama... (Zil iki kez acı acı çalar. Julie ayağa sıçrar. Jean uşak giysilerini giyer.) Kont dönmüş. Ya Kristin... (Konuşma borusuna doğru gider, basıp dinler)

JULIE: Masasına gitmiş midir acaba?

JEAN: Jean konuşuyor, efendim. (Dinler.) Evet, efendim. (Dinler.) Evet, efendim, peki, efendim. (Dinler.) Hemen mi efendim? (Dinler.) Peki, efendim. Yarım saate kadar.

JULIE (şaşkınlık içinde) : Ne dedi? Aman Tanrım, ne dedi?

JEAN: Çizmeleri ile kahvesini istedi, yarım saate kadar.

JULIE: Yarım saat kaldı demek... Öf, öyle yorgunum ki! Hiçbir şey yapamıyorum. Ne pişmanlık duyabiliyorum, ne kaçıp gidebiliyorum, ne kalabiliyorum, ne yaşayabiliyorum, ne de ölebiliyorum. Yardım et. Buyruk ver, bir köpek gibi boyun

eğceğim. Son bir hizmet yap, onurumu, babamın adım temize çıkar. Ne yapmam gerektiğini biliyorsun, gücüm yok oysa. Gücünü kullan, yapmam için bana buyruk ver.

JEAN: Neden bilmiyorum, elimde değil, anlayamıyorum... Sanki bu ceket bu hale koydu beni, size buyruk filan veremem, Kont daha demin konuştu benimle, tam açıklayamıyorum, ama... İşte, o kör olası uşaklık belimi bükmeye başladı yine. Kont şimdi aşağı inse, bana boğazımı kesmemi söylese, o anda yaparım.

JULIE: Diyelim, sen babamsın, ben de sen. Az önce diz çökmüş, soylu birini oynarken ne güzel rol yapıyordun. Ya da... Bir gözbağcıya rastladın mı hiç tiyatrodan? (Jean başını eğ.) Önündeki adama: "Al şu süpürgeyi," der, o da alır. "Süpür," der, süpürür...

JEAN: Ama adam uykudayken.

JULIE (kendinden geçmiştir) : Ben çoktan uykudayım... Bütün oda sise büründü, sense bir ocak gibisin, uzun şapkalı, karalar giyinmiş birine benzeyen bir ocak, gözlerin ateşteki közler kadar parlak, yüzün kül gibi soluk. (Gün ışığı yere vurur Jean'ı aydınlatır.) Ne kadar hoş, ne kadar sıcak! (Julle, ellerini ateşte ısıtır gibi öne doğru uzatır.) Ne kadar aydınlık, ne kadar sessiz.

JEAN (usturayı Julie'nin eline ilişirir) : Süpürge burada. Ortalık aydınlıkken gidin, ambara doğru ve... (Kulağına fısıldar.)

JULIE (kendine gelir) : Sağ ol. Gidiyorum şimdi, dinlenmeye. Yalnız şunu söyle bana, en baştaki de Tanrı 'nın merhametine erişebilir.

JEAN: En baştaki mi? Yo, bunu söyleyemem size. Ama durun... Matmazel Julie, buldum! Siz en baştaki biri değilsiniz artık. Sondan birisiniz.

JULIE: Bu doğru işte. En sondan biriyim ben. Sonuncu olanım. Ah!... Gidemiyorum işte. Yine git de.

JEAN: Yo, ben de diyemem artık. Diyemem.

JULIE: Ve en baştaki en sonuncu olacak.

JEAN: Yormayın aklınızı, yormayın. Ben de gücümden oluyorum, korkak hale getiriyorsunuz beni. O ne? Zil hareket etti sandım... Zilden korkacak ne var! Evet, ama

sadece bir zil değil o. Biri var arkasında, o zili de çalan bir el ve o ele kumanda eden bir şey, hele insan tıkayınca kulaklarını, kulaklarını tıkayınca, evet, daha çok çalar. Cevap verene kadar çaldıkça çalar, sonra çok güç sonra polis gelir... Ve... (Zil iki kez yüksek sesle çalar. Jean irkilir, sonra kendini toparlar.) Korkunç bir şey. Ama buna bir son vermek için başka çare yok... Git! (Julie dimdik, kapıdan geçip gider.)

PERDE

5. SONUÇ

Matmazel Julie; yazarın dramatik kurgusu, sosyal, psikolojik ve çevresel alt yapısıyla çatışma temelinde kaleme aldığı bir oyundur. Bu çatışmaların temeline bakıldığında, oyunu yönlendiren temel çatışmanın kimlik çatışması olduğu söylenebilir.

Strindberg'in; kendi yaşamını da sorguladığı pek çok tiyatro insanı tarafından kabul edilen bir gerçektir. Matmazel Julie'de de bu çatışmanın izleriyle karşılaşmıştır.

Oyun kişileri; oyunda görünen kimlikleriyle, yükselen bir diyalog sürdürse de, bu diyalogun çeşitli katmanlarıyla onları sorguladığı ve onları değişken kimlikler haline getirdiği görülmektedir. Jean ve Julie'nin diyalogları irdelendiğinde, toplumsal kimliklerin ortaya konmasıyla çatışmanın evrensel bir boyuta taşındığı görülür. Bu evrensellik, kadın ve erkeğin karşı karşıya gelmesiyle anlamlandırıldığında ortaya oldukça tutkulu ve içgüdülerle bezeli bir tablo çıkmaktadır.

Doğal etmenlerin oluşturduğu atmosfer, kadın – erkek arasında en ilkel ve hala süren dürtüyü ortaya çıkarmaktadır. Toplumsal kimliklerinden sıyrılan kadın ve erkek doğalarını yaşamaya yönelirler. Ancak atmosfer aldattıcıdır. Çünkü süren normlar kadını ve erkeği doğasını yaşamaktan men etmektedir. Bu engellemelerin karakterlerin geliştirdiği oto kontrol ve kontrolden çıkma şeklinde gerçekleşmesi ise oldukça trajiktir. İnsanı doğasından yine insan çekip almıştır.

Toplumsal katmanları ve kimlikler de oyun kişilerinin söylemleri ile yansınmaktadır. Oyunda çatışan evin hanımı ile uşağıdır. Bu sınıfsal çatışma; karakterlerin edimiyle efendi – köle boyutuna varır. Ezen ve ezileni simgeleyen oyun kişileri sınıfsal ayrımın özündeki zulmü, şiddeti, insandan uzaklığı ve ilginçtir ki insana aitliği yansılarlar.

Sonuç olarak kimlik çatışmalarının oyunun özünü evrensel boyuta taşıdıkları rahatlıkla söylenebilir. Bu evrensel söylem; okuyucuya ya da seyirciye bilinçaltı kodları ile seslenmektedir. Bu durum; kanımca, yazarın hedeflediği psikolojik süreçleri sorgulama açısından oldukça anlamlıdır.

KAYNAKÇA

Kitaplar

- Candan, A., 1997. *Yirminci Yüzyılda Tiyatro.*, İstanbul: YKY.
- Çalışlar, A., 1994. *Tiyatro Oyunları Sözlüğü 1.*, İstanbul: Mitos Boyut Yayınevi,
- Freud, S., 1998. *Ruhçözümlemesine Giriş Konferansları.*, Emre Kapkın ve Ayşen Kapkın (Çev.), İstanbul: Payel Yayınları
- Freud, S.,1996.*Amatör Psikanalizi.*,Kamuran Şipal (Çev.), İstanbul:Cem Yayınevi
- Geçtan, E., 2000. *Psikanaliz ve Sonrası.*,İstanbul: Remzi Kitabevi
- Nutku, Ö.,1985. *Dünya Tiyatrosu Tarihi 2.*, İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Strindberg, A., 1982. *Seçilmiş Oyunlar 1.*, A. Turan Oflazoğlu ve Aziz Çalışlar ve Afif Obay (Çev.) İstanbul: Adam Yayınları
- Strindberg, A., 1998. *Gizli Günlük.*,Işıl Türkşen(Çev.), İstanbul: Sel Yayıncılık
- Şener, S., 1998. *Dünden Bugüne Tiyatro Düşüncesi.*, Ankara: Dost Kitabevi.
- Şener, S., 1997.*Yaşamın Kırılma Noktasında Dram Sanatı.*, Ankara: YKY.